

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Provincia Rhenana.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68899](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68899)

P R O V I N C I A
R H E N A N A.

CENS ET Rhenana Prouincia sociorum capita tredecim supra quadringenta, in octodecim sedes distributa, è quibus Sacerdotes centum octoginta & vnus. Magistri quadraginta octo; septuaginta qui partim Societatis tyrocina ponunt, partim Philosophiæ aut Theologiæ stadium decurrunt. Coadiutores centum quatuordecim. Collegia quatuordecim, Domus Probationis vna, Residentiæ tres, Missiones totidem. Coloniz degunt triginta quatuor. Treueris in Collegio triginta; in Probationis Domo quinquaginta quinque. Moguntiz quinquaginta septem. Herbipoli quadraginta quinque. Nouendecim Spiræ. Fuldæ triginta sex. Heiligenstadij quindecim. Molsheimij vnde triginta. Ad Confluentes viginti. Paderbornæ septemdecim. Monasterii duodeuiginti. Hildelii duodecim. Totidem Embricę. Aquisgrani nouem. In Residentia Bonnensi tres. In Erfurdiana & Altenensi vtrobique totidem. In locum octo, qui in Beatorum, vt speramus, coloniam transcripti sunt; suffecti, & succenturiati triginta tres.

COLLE-

C O L L E G I V M
C O L O N I E N S E.

ORDIAR â funere. Neque enim ominosum
mortis nomen iis, quibus viuere Christus, &
mori lucrum. Eucatus est è vitæ huius statione
Pater Alardus Franckenius, Coadiutor Spiritualis,
annorum sexaginta quinque, è Ducis- filia nobili
Brabantia Vrbe oriundus, vir simplex & rectus;
qui siue annos exactos in Societate (nam stipen-
dia quadraginta tria fecerat) siue morum cando-
rem, vitæque innocentiam spectes, iam Cælo de-
beri videbatur. Fuit in pueris Catechesi imbuen-
dis, Confessionibus excipiendis, aliisque id genus
munis Societatis, quoad per ætatē licuit, indefes-
sus. Ceteri suis quisque partibus functi impigrè;
& constitit fructus operæ. Conciones habite, tra-
dita doctrina Christiana variis locis, eo & concur-
su Auditorum, & verò etiam fructu, vt nos laboris
neutrquam pœniteat. Lacrymas grandioribus non-
nunquam excussere pusiones, & simul incussere
ruborè, dum capita Religionis nostræ, ipsis hacten-
us incognita, tam reddunt promptè è memoria.
Promouent conatus nostros homines pii, & ope,
& opera sua, qua in re viri è Clero Primarii, & cui
imperium in ceteros, præclarus ardor eluxit; qui,
cum hominis importuni culpâ occlusus esset lo-
cus, quo innocuum illud agmen cogi solebat, se-
curi allatâ, coram populo, suis ipse manibus via-
ditum fecit. Ventitant identidem ad scholas has
Catechisticas etiam hæreticorum liberi, parenti-
bus non inuitis, pellecti â ceteris; nonnunquam

Hh

&

& ad confessionem adducti suos secum rapuere parentes. E variarum hereseon lustris & gurgustis, extracti septem supra viginti, quorum aliqui annos plures in errore vixerant, alii eum cum lacte luxerant. Fuit in his, qui vel è Francia vsque, vbi cum famosis Magistris Calvinianæ impietatis familiariter vixerat, eius rei gratiâ huc ad nos contendit; & nunc adultæ ætatis vir inter pueros rudimenta literaturæ politioris ponit, vt possit aliquando os obturare rabulis istis. Possent his annumerari, qui aut nunquam, aut tribus, imo & vndecim annis Sacramenta Catholico ritu non obierant; quibus exempta omnis dubitatio de fide est, & in gratiam cum Deo repositi. Iudæa vt salutaribus aquis tingeretur, à Nobis instructa est. Alter item Mahometis de grege adolescens, quem anno superiore mysteriis nostræ Religionis imbuendum susceperamus, hoc anno Bonnæ in album Christianorum adscriptus est, & modum Christianè viuendi à Patribus istic edoctus. Ad hæc lustrata Nosodochia, aditi Carceres, expiati qui commissa capite luituri erant: reconcinnata pax primores inter familias: æs malè partum, redditum: exculi spiritualibus commentationibus aliquot. In his Nobilis Saxo Cathedralis Ecclesiæ Canonicus, ex hæreticis parentibus; qui pecuniam instructori oblatam repudiari, miratus est. Frequentatur templum nostrum ab aduenis iuxtâ ac incolis. Viri Principes, si qui huc veniunt, id religiosè inuisunt; vt non ita pridem Illustris Comes Isenburgicus, qui Electoratu olim sponte se abdicauit, cum coniuge & liberis, factitauit; qui sibi pietatem, ac Religionem templi nostri admodum placuisse testati sunt. Festis solemnibus magnus consuetudinem & communitarian-

nicantium numerus, & maior, quam annis aliquot
 præteritis. Sub Domini Natalem diem terni deni
 Confessarij satisfacere omnibus non potuere, etsi
 noctem diei iungerent. Flagra, Cilicia, cæteraque
 id genus corporis cruciamenta, iam vulgaria
 sunt: adduntur noua. Fuit matrona primaria,
 quæ catenulam vncis prominentibus asperam,
 corpori domando circumdaret. Virgines aliquoe
 in cœnobia se abdidere: aliæ voto nuncupato se
 CHRISTO addixere: vna vitæ potius, quàm ca-
 stitatis periculum maluit subire. Voce cælesti ad-
 monita est, quæ desperationi proxima erat, quen-
 dam è nostris adiret, cuius simul nomen, nun-
 quam sibi antea auditum retulit; cum morbo illi me-
 dicinam facturum. Non vanam fuisse vocem, se-
 cundus rei eventus docuit. Sacerdos quondam
 noster, post Canonicus, in morbum letalem in-
 ciderat. Advocat Confessarium; sed illico à ratio-
 ne destitutus furere, & clamoribus implere omnia.
 Vbi venit vocatus Pater, velut detersâ nube mens
 rediit, salutat, diem illum & horam detestatur,
 qua exisset è Societate, etsi impetrata dimissione.
 Orare itaque & obsecrare per sanguinem Christi,
 per merita B. P. N. Ignatij ac Xauerij non destitit,
 filio prodigo postliminio redeunti aditus ne inter-
 cluderetur, & corpori exanimo locus inter no-
 stros concederetur. Prius iam iam morituro da-
 tum, negatum alterum. Virgo quæ nouem iam
 vicibus epilepsia ita graui correpta erat, vt expira-
 tura putaretur; vbi B. P. Ignatij effigiem religiosè
 osculata est, libera ab omni morbo die tertio tem-
 plum adiit, grates actura DEO. Huic affine est
 alterum è Bonnenâ Residentia, quod eam ob-
 rem hic subiungere visum. Femina graui partus

dolore tertium iam diem cruciabatur, ut tantum non ad desperationem adigeretur; simulatque B. P. Nostri manu exarata epigraphæ laboranti admota est, exemplo sensit dolores minui, & mox partum feliciter edidit. Venio ad scholas. In iis iuventus sequeus, plurimi è flore nobilitatis: inter quos Comites duo. Varios religiosorum ordines amplexi aliquot, in societatem nostram adscripti tres, confecto Philosophiæ studio, indole egregia, & spe magna adolecentes. Quibus accessit quartus ex altero gymnasio. Sodalitas Parthenia utraque viget & floret, quâ numero, quâ pietate. Religionis & Pœnitentiæ seuerioris exercitia plerisque satis familiaria. Horum laudi succrescunt tirunculi, qui sub Angelorum tutela. Extulerunt ij quendam è suis, filium cuius è plebeo ordine, plurimis prælucentibus tædis, præter morem vrbis. ideoque parentes à quodam parum beneuolo, rei acti legis sumptuariæ; sed euicere Sodales infanti sua facundia, & sine vllius patroni opera effecere, ut secundum ipsos Consules pronunciant, alterumque iuberent ab actione desistere. Ob hæc aliaque id genus officia in alios, vicissim aliorum in nos beneficia nec leuia, nec rara experti sumus. Quo in genere primas suo sibi iure deposcit Serenissimus Princeps Coadiutor, cuius in nos animus is est, qui hætenus, vno verbo, Bauaricus. Ostendit id re ipsa cum alias, tum R. P. Rectori ad curanda Prouinciæ negotia in vrbem eunti. Etiam Senatu beneuolo vrimur, eius nomine Consules ipsi petiuere, ut quot hebdomadis vnus è Nostri, religionis Christianæ principia pueris orphanis traderet in sacello quondam nostro, & primorum in hac vrbe Patrum, &

& multorum pie religioſeque factorum memoria, nobis merito vènerando, quò etiam impetrantur facilius. Viſus eſt D e v s O p t. M a x. noluiſſe, prima hæc velut incunabula Societatis in hac Vibe, prophanis vſibus addici; quod futurum erat, ædibus in aliorum iam poteſtate conſtitutis. Cum ſacerdos noſter primam D e o hoſtiam oblaturus eſſet, Conſules inuitari non tantùm ſacro religioſe, ſed & frugali prandio adſuere beneuolè: & raro exemplo, ſuo & Senatus nomine oblato ritu ſolenni vino, ſuam erga nos beneuolentiam teſtari voluere. Aucta ſuppellex templi, & res familiaris piorum liberalitate. Illuſtris Comes à Marca, vt gratam ſibi accidiffe filij institutionem teſtaretur, plauſtrum vini optimi dono miſit: alij alia, atque hæc domi. Porro etſi noſtram induſtriam foras emanare longius, non ſinant vndique obiecta pericula; præcedant tamen Paſchæ ieiunio, & iterum ſub Aduentum Noueſiana excuſſio iterata eſt; etſi non ſine periculo aliquo. Laboratum ſedulò, nec irritò conatu. trecenti adulti ad exomologeſin adducti: imbuta fidei principis ætas tenera; ſcholæ, carceres, valetudinaria adita; depulſa ab vno Dæmonum terriculamenta: corporibus animiſque, qua licuit, ſubuentum: obfirmati ſalutaribus monitis concionibusque animi, contra ſibilos viperarum è Lemano lacu. Virgo erat è Calvinianis prognata, quæ occulto religionis veræ deſiderio tangebatur, ideoque noſtrum ſacerdotè conuentum cupiebat; ſed obſtabant parentes, vix domo pedem efferre ſinebant, nedum inferre in templum. Tandem eluſis male cautis cuſtodibus, de peccatis conſeſſa cum lacrymis; quam vno illo congreſſu hauſit fidem, ita tuetur, vt ſe prius

Hh 3

dexteram

dexteram carnifici præscindendam tradituram dicat, quam sponso hæretico, qui à parentibus obtruditur, ad firmandam conjugalem fidem. Femina altera nocturno spectro territa, in epilepsiam inciderat: dein frendere dentibus, ferocire, variorum animalium voces edere, conspuere obuios, maxime si preces suaderent; omnes à dæmone obsideri dicebant. Vocatus noster ceruum è collo agnum suspendit, confessionem suavit, paruit, confanuit.

R E S I D E N T I A B O N N E N S I S.

DVo è Nostris, Sacerdos cum fratre vno, viuunt in Domo Aulæ vicina, liberalitate Serenissimi Principis, & iam se liberius in ciuium salutem procurandam effundunt. Ideoque animi cladibus præteritis, nonnullà etiam prauorum dogmatum contagione languidiores, sensim erigi incipiunt. In Aula pax, concordia, modestia Christiana cutata, neque opus hic magno opere, cū Princeps ipse ad omnem pietatem exemplo præeat. Ad ciues conuersiones habitæ in æde primaria, & alibi: scholæ item Catechisticæ Dominicis festisque diebus, magno ardore omnium. Non puduit etiam maturæ ætatis Virgines palam decertare reddendis capitibus Religionis nostræ, & præmiolo donari. Cæteri puelli & puellæ vix cubitales, ad parentum stuporem, quæ hominem Christianum scire decet, probè callent, & recitant accurratè. Acuendæ puerorum industriæ, munuscula liberaliter suggerit Serenissimus Princeps, & amici alij. Nec voce tantum

tantum & institutione, sed etiam re, quibus opus erat, quantum licuit, subuentum, qui aut vinculis, aut morbis atinebantur. Religiosus ob æs alienum nexus, nostra opera liberatus, & piis insuper Commentationibus exercitatus, abiit à nobis plenus gaudio, alios sui ordinis ad idem exercitiorum genus se inducturum promittens. Puerò in portis vrbe fame potius, quam morbis periclitanti non in præsens tantum subuentum per nos; sed & vestitus, & pecuniis donatus ad suos rediit. Dæmonum infestatio à captiuo, per cælestis Agni effigiem depulsa. Alterius, quæ veneficij rea tenebatur, & ad omnia salutis monita obsurduisse videbatur, vt viri religiosi frustra desudarent; victa tandem à sacerdote nostro pertinacia est. Itaque mortem, quam ante perhorruerat, iam vt flagitiorum prænam potius exoptare cœpit. His aliisque officiis demeremur ciuium animos. Ad quotidianum sacrum, quod in parochia facimus, multi confluunt, cum rari antea censerentur. Curata sedes confessionibus excipiendis, & clathræ lignæ ad decentiorem Sacrosanctæ Eucharistiæ administrationem; sed & Ara nostra donariis ornata, & nostro instinctu templa alia, adhuc vastitatem & Hæreticorum rabiero sua nuditate præferentia, paulatim ornari & instaurari cœpta. Excursum sæpè ad varia Monasteria, plerumque Rectorum rogatu; restituta disciplina religiosa; impeditæ discordiæ, quæ in vno maxime Monasterio, ob mutationem, magnæ timebantur. Excogitata res per Nostros, ad pietatem ciuium promouendam imprimis accommoda. Sacellum est Sanctæ Crucis passuum quinquaginta itinere ab vrbe distans, nece sanctorum Cassij & Florentij è legione Thebæa

nobile, sed iam pænè desertum. Eò feria sexta itare cœpimus, quavis hebdomada per æstatem ferè, & sacris operari: Confluere tandem alij atque alij, ve iam celebretur locus, & sint qui per exploratores obseruent nos, si quando egrediamur. Habetur istic breuis exhortatio, & relegitur via piis de sanctorum vita colloquiis, aliisue de rebus ad animæ salutem procurandam. Concludam insigni exemplo raræ patientiæ, ex pio Sacramentorum vsu hausta. Mulieri cuidam venefica vipeream animam inhalasse credebatur; correpta illico nouo, & pleno cruciatibus morbo: ad remedia licita, illicita, doloris vehementia impellebat. Itaque tentata omnia, sed frustra. Suadet Noster diuina, & tandem persuadet. Totius vitæ noxas aperuit, & deinde sex ipsos menses, quibus immota lecto affixa hæsit, cum insigni patientiæ significatione transegit, donec tandem omnibus munita Sacramentis, sensibus integris, vultu subridente, placidissimè defuncta est.

C O L L E G I V M T R E V I R E N S E.

CONCIONIBVS habendis, confessionibus excipiendis, tradendæ Christianæ doctrinæ, ceteris item muneribus nostræ Societatis, vacatum hoc anno seriò & gnauiter; nec sine fructu: iudicio erunt paucula illa, quæ subiungam. Dum de Christi Redemptoris nostri cruciatibus ad populū verba fierent, exemplo lattonis pænè ex ipsis Orci faucibus benignissimè erepti, ita quidam motus est, vt illico ad pedes Sacerdotis accideret, & erra-

ra annorum decem magno animi sensu retexeret. Mater familias est, quæ vitæ ex diuinarum legum præscripto agendæ monita, ita & hausit auidè, & altè imbibit, vt non familiam tantùm, sed & aduentores hospites (exercet enim cauponariam) quâ monendo, quâ increpando, ab inuererata illa iurandi consuetudine, omnique sermone lalciuio-re absterreret sedulò: neque verbis tantum, verùm cum parum se iis promouere cerneret, succensa zelo pio, maledico homini pugnum i. os ingessit. Ab hæresi abducti duo; inducti sex supra viginti vt spiritalibus exercitandi meditationibus, in sacrum illud armamentariũ sese abderent. Magnus in Catecheticis concertationibus ardor puerorum, adè vt sæpe Auditores etiã alios accenderint. Inter hos virum è Clero primarium, vt præter rosaria, aliaque munuscula, thecas argenteas viginti tres, quibus cereæ cælestis agni effigies includerentur, distribuendas peritioribus obtulerit, promittens insuper, si daret fructuosus hic labor & feruor, auro etiam obductas se curaturum. Cum puer vtròque parente orbis, qui aliunde in urbem aduenerat, sola linea interula amictus, ita suam industriam probaret Catechistæ, vt eum collaudatum inuitaret ad reditum, adderetque fore vt vestibus nouis donetur; extemplo itum à multis in certamen est, quis hoc Christianæ pietatis officium occuparet. præuertit vir honestus, puerulum in ædes recipit, vestit, educat, literis & moribus bonis ære suo informandum curat; nec riualem fert, adeo vt submissa ab aliis remiserit. In castitate aut tuenda, aut Deo sacrandâ, Virginum aliquot insignis enituit virtus. Vindicata quædam à periculis & insidiis, quas sorores ipsæ & affines struebant: alia
secundò

secundò tertioque blanditiis & muneribus amplis tentata, generose restitit; & cum soli vim intarent duo spurci ganeones, educto cultro, prius illo sibi costas transfadigi passuram respondit. Nobilior fuit etiam alterius Virginis victoria de impuro adolescente, qui cæteris è familia peregre profectis, perfractis cancellis, clam noctu in ades irrepens, solam aggressus, nefariis artibus impugnare, sed expugnare non potuit pudicum pectus, diuino timore & Confessarii monitis obarmatum. Eis vt se periculis eximerent, duæ intra religionis septa, & sponte concludere commemorabili exemplo. Altera diutinis precibus cum parentes fatigasset, tandem impetrauit, vt ipsi peccatis prius expiati, ad aram D. Virginis miraculis celebrem, filiam Deo diuæque matri deuouerent; quæ res spectatoribus vberes lacrymas exciuit: & pauperibus amicis sponsi sui, vt epulum lautius apparerent. Altera ex parentibus hæreticis, vt rosa è spinis orta, matris hæreticæ hortatu, quod mireris, apud Confessarium è nostris, reatus totius vitæ eluit, & vitæ religiosæ præceptis imbuta, D. Claræ institutum amplexa est; illud vnum sibi molestum accidere dictitans, quod parentes densa errorum nube septos videret; quos abeuntes, fixis humigenibus, suppliciter obtestata est, sprete nouitiis commentis, ad patritam, auitamque religionem vt se reciperent. Extracti aliquot è flagitiorum cæno. Qui sub festum Pentecostes ad D. Matthiæ religionis ergò venerant de more; hoc etiam anno ad D. Annæ sacellum, recens à quadam pia femina ex eleemosynis extructum, & ædem nostram, supplicationem decreuere; vbi plures sexcentis cælesti pane refecti sunt. Frequenter ad
vicina

vicina loca excursum, firmati ad extremam lustram mortis rei; & ex occasione Præfectus Castri cuiusdam cum familia tota, pluribusque è vicinia confluentibus, Pœnitentiæ, & sacrosanctæ Eucharistiæ Sacramentis expiati & refecti. Curionum quorundam inscitia factum, vt Extremæ vntionis Sacramentum non rite administraretur: & superstitiosis obseruationibus eius vsus iam rarefcere cœperat, vtrique rei opportune per nos occursum. Inopiæ nostræ per suos non semel consuluit benignissimus Deus. exitium se patronum exhibet R. D. Officialis quâ consilio, quâ auxiliò; auxit rem domesticam bobus, ouibusque pluribus dono datis. Alter plauastro vini optimi, & quingentis daleris Bibliothecæ augendæ. In scholis Discipulos numeramus nongentos circiter. Sodalitas vtraque Parthenia, & tertia, quam adiunximus, Angelorum, vigent. Eluxit illorum pietas sanctiore hebdomade in solenni diuerberatione, in Choro templi nostri, epulo duodecim pauperibus dato, continuata per diem integrum à variis, pia de Domini cruciatibus commentatione, ceterisque id genus piis exercitiis. Nouum hoc loco spectaculum, nec minus pium, præbuere hebdomade Virgini in cœlos assumptæ sacra, quod panè urbem totam exciuit; ideoque visum prolixius aliquanto commemorare. Indicta à Sodalibus supplicatio est ad ædem D. Virgini, & Martyribus Treuericis sacram extra urbem, hoc ordine: Prodebant bini, vt mos est, armis Pœnitentiæ instructi, agmen ipsum & candelabrorum fulgore, & multa face collucebant. In medio sacerdos crucem prægrandem gestabat, byssino pellucente velo obductam: pone Præfectus aurata in veste, cinctus

hinc

hinc Diacono, illinc Subdiacono, tribus aliis sequentibus in Dalmaticis, ut vocant, auro gravibus. Interstinguebant agmen terni Musicorum chori. Rapuit secum pium hoc agmen non tantum Canonicos, Doctores Theologos, qui Sodalitio illi adscripti erant; sed & alios è viris primoribus plurimos. Excepti à Religiosis istic festivo aris campani sonitu, habita latina concio, in terga sauitum: hinc ad ædem nostram reditum est. Religionem, quam apud nos hauserat puer, hæretica in vrbe, ex parentibus itidem hæreticis natus, ita retinuit constanter, ut nec Fratris prædicantis aut minis, aut blanditiis, nec domestico carcere, cui incluserat eum inops consilij Bucco ille, nec parentum, aliorumque hortatui cesserit. Fuga siquidem saluti consulens, mauult apud nos sipe ostiatim coacta, quàm inter suos parentum ære viuere, cum animæ certissima pernicie.

D O M V S P R O B A - T I O N I S .

IN sui victoria, & solidarum virtutum studio iuronum enituit industria. Exercita illa est variis modis, & probata in peregrinationibus, more Societatis, per hæretica loca; vbi puerorum ludibria, maleuolorum sannas, famem, ceteraque incommoda magno animo sustinere. Nec defuere vocationes non vulgares, & constantie exempla. Adolescens è vetere & Nobili admodum familia, Gallia Italiaque lustrata, aulicam iam vitam occæperat agere. Hærebant interim animo igniculi pietatis, quos indiderat aliquando disciplina

plina nostra, & vehementius incenderant meditationes sacrae, quibus in Spirensi Collegio excultus est. Itaque despiciere primum splendidam illam feruiturem, omnes peccandi occasiones, & vitae licentioris declinare. Quare diebus praecedaneis verni ieiunij, foetis plerumque scelerum & peccatorum, subducere se clam, & cum Nobili viro patris animi, quem ad spiritualia exercitia aliquando induxerat, precibus se, piisque colloquiis dare, dum alij Baccho & Licentiae operantur. Nec his terminis stetit religiosus animus; perruptis vinculis coniugij, quod parabatur, elusa amicorum spe, omnibus incisiis, stupente Aula, & penè vrbe Spirensi; ad Societatis tirocinium confugit; relictis in multorum animis aculeis. Et verò par in proposito constantia, vti palam factum, cum literis suorum, tum ad ipsum, tum ad Reuerendissimum Electorem datis, quibus de iniuria grauitur querebantur, non minus prudenter, quam generose respondit, vt spem omnem suis excusserit; & cum fraternis minis, blanditiis, & violentiae propemodum inuidto robore restitit. Alter qui animum ad Societatem adiecerat; sed rudior, quam hominē Societatis esse oporteret, sibi videbatur, interim parentum voluntate mercaturae vacat: dum in Hispaniam tendit, in piratas Anglos incidit, praesenti cum vitae periculo: ibi memor propositi pristini, vouit, Societati dicaturum sese; & insperatò planeque diuinitus, vt ipse existimat, periculo eripitur. Ceterum cū in Hispania homini Germano & ignoto negaretur ad nos aditus; Romā cogitat, literis nostrorū commendatus; sed placuit Deo probare constantis animum iuuenis: grassante siquidē pestilentia, ingressu Italiae prohibitus est. Itaque pedestri itinere Hispania, Lusitaniaque

&

& Gallia emensa in Germaniam rediit, ut voti sui compos fieret. Quod singulari animi voluptate, tandem sibi obuenisse gratulatur. Fuit alius, qui parentis minas, verbera, imò & vulnera, præ amore Societatis nostræ pro nihilo habuit. Et si porro in tironibus formandis, opera ferè tota posita, non neglecta tamen occasio bene merendi de aliis, pro sacerdotum raritate, translatis iam aliò Patribus, qui tertium annum probationis agunt. Habitæ in Monasterio Nobili exhortationes, magna approbatione & fructu: excursus vel in Lotharingiam vsque Iubilei tempore, aures confidentibus datæ, Catecheses institutæ, tanto utrumque concursu, ut omnibus nostra non sufficeret industria. Exercitiis spiritualibus exercitiis aliquot, è quibus eques primarius religiosi ordinis, & alter Cathedralis Ecclesiæ Canonicus; qui & commemorabili exemplo religiosam peregrinationem ad ædem Virgini Matri sacram, aliquot millibus passuum distantem ab vrbe, religiose instituit. Ostendit in nos paternam prouidentiam benignissimus Deus, ut in summa inopia defuerit nihil. Reuerendissimus & Nobilissimus D. Quad, Canonicus senior summæ Ædis, centum daleros testamento nobis legauit, aliis alij elemosynis nostram subleuarunt inopiam. Excessit è uicinis tironum vnus Godefridus Huls, magnæ spei iuuenis, de quo in Spirensi Collegio.

COLLE-

C O L L E G I V M
M O G V N T I N V M .

MULTITUDO Discipulorum maior, quàm alias; eorum præsertim, qui maioribus artibus dant operam; ex quibus magna ad Sodales accessio facta est. Ii priuatim vincendo se, refellendo improbitatem aliorum, integritatem fortiter sunt tuiti. Quidam castitatis studio, pugnis insidiantium amplexus discusserunt, vel fuga se propuerunt. Sodales hoc anno, maiore numero & ardore corpora sua afflixerunt ieiuniis, ciliciis, & maxime verberationibus; vt necesse fuerit ei operi duos dies quaque hebdomade tribuere. Duabus verò ante Pascha hebdomadis, que ad pulsum campanæ, quæ passionis dicitur, sub vesperam templum hominibus ad psalmi Miserere lugubrem cantum confluentibus, compleri solet; hoc anno primum ausi sunt prælata cruce, per medium populum, ante summam Aram proni primum orare, tum acriter in sua terga lauire. Ea res primum in populo admirationem, ob magnitudinem & nouitatem: tum gemitum & lacrymas, ob tristem speciem, commouit. Alterum istud urbem etiam ad spectaculum conciuit: Locus est octo millibus passuum distans, sancti Valentini reliquiis nobilitatus, eò publice itum est apparatus & specie accommodata ad pietatem, suspenderant singuli ex collo præcatoriorum globulorum orbem, insigne Sodalitij, & manu tenebant baculum peregrini modo. Ea forma dispositi per classes bini ibant certo interuallo, intercinentibus.

Musicis,

Musici, anteibat Crux, & sacra vexilla præferebantur in medio cum armis Crucis: sequebantur viginti quatuor nudis pedibus, & pœnitentium habitu humeros onerati flagellis: ad latera procedebant Ordinum Ductores; qua ibatur, pariebat longa series admirationem: tristis facies religionem & metum. Itaque pagis omnibus, oppidoque, qua iter erat, ornata templa; & æris campani pulsu, & eo etiam loci, vbi consistendum fuit, occursum linteatorum puerorum, parochi, & Sacerdotum aliorum, & Senatus, data est honoris significatio. Nec deerant armati, qui per agros tutelæ causa obirent. Cœptum est inde sacrum, & peracta publica diuerberatio. Sub sacro vir grandæuus, qui ab Heidelbergensi Academia venerat, primum omnium Catholico ritu sacram synaxim obiit: tum corporibus refectis, gratiæ in templo actæ sunt; & in reditu ad omnia templa itum est, & salutati Patroni locorum, per quæ via fuit: deducentibus Parochis, & concurrente vndique populo. Pridie supplicationis conuenere partim Nobiles, partim alii adolescentes opulenti, & noctem transegerunt in precibus: induci ciliciis, quibus mane etiam processerunt. Iam ista, lauisse pauperibus pedes, addita eleemosyna: Cilicia crebro vsurpasse: adduxisse hæreticos ad Catechesin Christianam; flagitiosos ad vitæ infamiam abolendam: libros suspectos eripuisse de fide periclitantibus; publice proposuisse, pœnam sibi decerni in vindictam peccatorum, vetera videbuntur. Verum in solitus ardor noua fecit. Certe non defuere qui magnam partem noctis piis colloquiis, & bonorum librorum lectione transegerunt. Inuenti etiam sunt & honesti, & nobiles adolescentes, qui ad significandum religiosæ perfectionis

tionis desiderium, vltro se offerrent, ad colligendam stipem ostiatim die media per urbem, & ad notorum maximè domos. Vnus quidè eorum, cum id impetrare non posset, toto biduo non comedit aliud, quàm ius carniū, quod inter pauperes post mensam distribui solet. Vnus quidam puer ex loco hæretico ad nos missus, cum fidem Catholicam imbibisset, & in patriâ reuersus esset, ad eò etiam contra parentis clamores, Catholicæ fidei Magistros defendit, vt cum ille Prædicantium laudes ingemineret; puer, se scire, omnes Prædicantes esse Nebulones, clara voce parenti in os ingereret. Tandè verd, dum parentis ira deferueret, ad vnum alterumque diem, fuga sibi consulere coactus est; quæ pueri constantia licet parentis animum nondum emoluerit, matris tamen mentem ad fidei Catholicæ amorem inflexit, vt eam suscipere in animum induxerit. Alius item Adolescentulus, cum in scholis nostris Catholicam fidem didicisset, ad eò in ea constanter perstitit, vt reuersus aliquando in patriam, in quam interea Reuerendissimi Archiepiscopi iussa, Catholica sacra reduci iussa erant; omnibus aliis, etiam parentibus & cognatis renitentibus; ipse tamen & Catholicis sacerdotibus adhæreret, & palam quotidie in templo versaretur, sacris inseruiret: neque vllò aliorum risu, & sannis ab eo officio auocari posset. Præcipua virtus fuit duodennis pueri, quam dæmon infringere omniratione conatus est. Erat studiosus quidam ex Gymnasio vicini Collegij; Is cum, vt fit, studiorum caussa aliò se conferret, deuenit in oppidum quoddam; in quo cum studiorum commoditatem quæreret, videt hæresi infecta omnia, quamobrem cum inde recipere se decreuisset, mora die-

rum aliquot, eius, qui Prædicantem ibi agebat, filio persuasit, Catholicam religionem patriæ perfidiæ præferret, & secum in Catholicam aliquam Prouinciam proficisceretur; secutus est alter alterum. Prædicans, missis qui filium quærent, repperit apud Iesuitas, continuo domum reducendum curauit. Ibi grauissimè exceptum, & modis omnibus tentatum, constantissimè in sententia perseverantem, multis verbis & verberibus oneratum, domo expulit, non sine conuitiis in nos. Adolescens profugus huc se contulit, ubi quod hospitoli pretio soluendo non esset, reculis per vim retentis, ab hospite in publicam plateam abiectus, in ea, asperissima hyeme, cum nix alta cecidisset, pernoctauit, præ reditu ad hæreticos omnia leuia arbitratus. Ex hoc pietatis Gymnasio exierunt Religiosi aliquot: tres Carthusiensium, duo nostram familiam ingressi sunt. Venio ad ea, quæ in populo facta sunt. Domi quidem ab hæresi absoluti sunt octo supra sexaginta; vnus, qui fronte hæresin multos annos texerat, & Sacramenta quidem in publico vsurparat, sed in speciem duntaxat, vt hominum oculos falleret; sententiæ interim suæ & perniciosarum opinionum tenacissimus. Alter vtramque speciem sumendam sibi persuaserat, argumentis vanissimis. Publica verò conuersio fuit Clarissimi atque Doctissimi D. Adami Hertzog, quæ celebrata sermonibus & fama, dolorem hæreticis, Catholicis gaudium attulit. Fuerat ille verbi minister apud Calvinianos plurimis annis, & postremis etiam superintendens, vt appellant, Hanouïæ, opidulo ob hæresin infamii & ex eorum numero vnus, qui libro Concordiæ subscripserunt. Eò loci primum clam rectè sentire cœpit:

cœpit: deinde inter suos pro veritate liberiùs lo-
qui: tum palam agitare quæstiones. Vbi feruere
ipse maximè cœpit, ibi dissuadere hæretici: pro-
mittere, minari, nihil ad expugnandum omittere.
Tamen salutem tulit ante pericula, & ad nos se
proripuit, & in solenni sacro, præsentibus multis
viris Nobilibus & honoratis, ex formula sacrosan-
ctæ Tridentinæ Synodi, fidem confessus est. Alij
alijs modis adiuti sunt, referam ex multis pauca.
Quidam post admissum flagitium, chirographo
sanguine suo conscripto, dæmoni se deuouerat,
si peccaret secundo, sed lapsus denuo est. Illicò
aspectabilis dæmon cœpit obire domum oblonga
statura, nigra specie, & strepitum ciere. Id vbi
biduo factum est, trepidus accurrit ad nos: ibi
Noster, quod desperabundus videbatur, spon-
dit partem pœnitentiæ in se receprurum, & sacra
aliquot in eum finem facturum. Ea vbi promissa
& facta; ipse domusque omni molestia liberati
sunt. Affine istud est: Mulier erat honesta & di-
ues; sed coniugem habebat vinolentum, is sæpius
redibat domum ebrius, & iurgiis implebat omnia.
Id cum molestè & impatienter ferret femina, nec
dolorem continere posset; factum tandem est cum
intempesta nocte misceret omnia, & ipsa dæmo-
nem in vindictam aduocaret; adfuit mox ille, &
deiecto viro ex loco, non altiore duobus cubitis,
cervicem fregit. Exhorruit ad tam dirum exitum
mulier, & pænè ad desperationem adacta; sed ere-
cta à nostro. Felicior exitus fuit alterius. Erat is vir
senatorius è primaria Germaniæ, sed hæretica vr-
be: peregre in thermis constitutus, dysenterici
morbo correptus est. Qui cum spiritali auxilio de-
stitueretur, à nostro forte ibi agente oportune visi-
tatus

tatus est; idque humanitate effectum, vt Confessionem de tota vita instituerit, & Eucharistiæ sacrosanctæ (quod clam ex propinquo pago allatum est) refectus piissime obierit. Sed foris in utilitatem proximi laboratum sæpius. Sacerdos quidam ad audiendam Reuerendissimi Archiepiscopi confessionem aliò profectus, eadem occasione Catholicorum Nobilium vtriusque sexus confessionibus vacauit. Restitutiones non exiguæ procuratæ. Alius circa Paschæ tempus in vicinum oppidum missus est cum socio, rogatu Reuerendissimi & Nobilissimi Domini Præpositi summæ Ædis; qui personam suam ita egit, vt communicantium numerus maior nunquã fuerit, nec sacra solennia augustius peracta: Catechesin penè quotidie habuit primum in scholis, deinde in publico; eo fructu grandiorum & gaudio parentum, qui accesserant, vt altero die, quotquot domi haberent liberos, missuros sponte pollicerentur. Conuertit se hinc ad templa oppidi exornanda, quæ negligi videbantur. Et cum perprugaret sordibus obsitum sacellum quoddam, in quo Beatissimæ parenti quotidie sub vesperum Salue regina decantari solet, sedulo iuuerunt ciues. Id quod etiam sequentibus diebus præstiterunt in Parochiali templo exornando. Audiit postea hospitale & carceres, & vrbs capita, quæ ob offensionem Principis in mœrore erant. Quæ officia gratissimis animis accepta, percrebuerunt etiam locis vicinis. Pteroris cuiusdam filius in propinquo oppido Caluini veneno infecto, olim à Nostris ad Catholicam religionem adductus erat. Is vt apud Nostrum confiteri posset ipso Paschatis die, & Eucharistiam percipere; à parente, licet Lutheranò, clauis oppidi, vt cum alio ciue egredere-

deretur,

deretur, obtinuit, quò posset ante meridiem, sub
ministri Calvinistici declamationem clam reuerri.
Res cum fructu & sine periculo abiit. Officia ob
ista præstita, summa beneuolentia erga nostrum
in summis & infimis concitata est. Euocandi
tertij sacerdotis ista occasio fuit. Edixerat Reue-
rendissimus Archiepiscopus noster per Comita-
tum Konigstein, vt ne in posterum reus plectere-
tur, nisi comitante orthodoxo Sacerdote, eo modo
reformationis facturus initium. Incidit paulo post
caussa capitis, & accersitus est è nostris vnus, qui
Prædicantis loco educeret reum, quod à septuagin-
ta annis factum non fuerat. Quæsiuit ille omnia
consilia rei benè gerendæ; primum reum ab hære-
si traduxit ad religionem Catholicam: cum rape-
retur ad supplicium, clausulam ex salutatione An-
gelica, sancta Maria &c. repetiuit identidem, mo-
nente Nostro, circum cuius latera prædicantes
ibant, & indignabundi mussabant. Eadem opera
Noster, dum apud Præfectum loci hæsit, purgavit
templum Arcis, & reliquias bonæ notæ & nominis
disiectas, & sordibus commixtas, restituit suo ho-
nori. Concludam annales fælici obitu P. Guilielmi
Bajomuill, qui vltimo anni die vitæ, ætatis suæ qua-
dragesimo septimo clausit: Professus quatuor voto-
rum vixit in Societate annos fere triginta, Superi-
orem egerat Herbipoli; ibidem atque alibi multos
annos conuictoribus præfuerat. In omnibus vero
officiis prudentiam & magnitudinem animi cum
submissione coniunctam probauit: & cum esset
præferuida & biliosa natura, & nihil quereretur
magis, quam quòd videretur impatientia quemque
læsisse; eo tamen tempore, quo morbus ascende-
rat maximè, ne signum quidem grauis animi de-
dit.

dit. Itaque placidissime mortuus est, relicto bono exemplo.

MISSIO LOH- RENSIS.

LOHRA oppidum est in Comitatu Rineck
 primum, errorum ab ipsis propè Lutherani-
 smi incunabulis pertinacissimum. Eò missus vnus
 è Nostris Sacerdos, & Magister alter. Feudum illud
 anno 1559. morte improbi Vasalli, ad Moguntin-
 um Archiepiscopum redierat; sed non ad patri-
 am religionem: neque hætenus tentare rem, tu-
 tum videbatur. Peruicit tandem zelo diuinæ glo-
 riæ succensus Reuerendissimus Elector, qui comi-
 tarum alterū Königstein iam antè, bonis omnibus
 approbantibus, comite sacerdote nostro, expulsis
 barbatulis istis nugiendis, ad sacra pristina reuo-
 carat. Itaque per speciem venationis, vicinam ar-
 cem ingreditur: illicò Magistratum per Legatos
 conuocat: proponit suum de recipienda vera & ve-
 tere fide, non iam consilium, sed præceptum. Ter-
 giuersari illi, & pedem struere frustra. Exautorati
 protinùs perfidiæ Magistri, & Ministri cum Adi-
 tuto, & altero profanarum Cantionum suscita-
 bulo. Exhausta hac sentina, in Ciuium salutem &
 sanitatem toto pectore Noster incumbere cœpit;
 sed animi præfracti hætenus medicinam respu-
 unt. Prima Concio mulierum lamentis, & com-
 plorationibus mœsta accidit, ad eò ne ad aures qui-
 dem saniora consilia admittebant: & trecenti &
 amplius, ante sumpto prophano bolo, velut deuo-
 tione quadam obfirmarant animos. Sed mitescunt paul-

paucatim, speramus. Tria iam quatuorue conu-
 gum paria, Sacramentis Pœnitentiæ & Eucharistiæ
 munita, ritu Catholico iuncta matrimonio. In te-
 nuiore ætatura spes est, eam Catechesi imbuimus,
 non sine fructu: crucem efformare, Beatam Virgi-
 nem religiosè salutare, quod flagitium & panè ca-
 pitale antè censebatur, nunc honori est. Hisce de
 rebus concertationes publicæ, magno utrinque ar-
 dore instituuntur. ad summum, tertium iam men-
 sem nulli labori parcitur, ternis per hebdomadam
 Concionibus, Catechisticis Institutionibus, Col-
 loquiis & consiliis priuatis; omni deniq; ope adla-
 boratum, ut obsecatis mentibus allucere vel radi-
 os aliquos veritatis liceat. Spe non dubia tenemur,
 etsi absurdisse videantur, laborem nostrum non
 fore inanem in Domino.

COLLEGIUM HERBIPOLENSE.

VNIUS è sacerdotibus tentata grauiter vale-
 tudo, amicorum, & in primis Illustrissimi
 Principis operâ, & liberalitate sustentata & recrea-
 ta fuit. Alteri Leonardo Fischero, vis morbi vitam
 eripuit. Coadiutor is erat, patria Thuringus,
 annorum quinquaginta quinque, ex quibus in So-
 cietate vndetriginta, in Culinæ ferè functionibus
 exegerat. Vir recto & simplici ingenio; pietate,
 ut sub finem paruit, maiore quàm multorum opi-
 nio tulerat. Vniuersitatem, lectorum Adolefcenti-
 um octo, diuina bonitas accessu compensauit.
 Complures alij Societatem nostram ardentè ex-
 perunt, inter quos opimas non pauci conditiones,

& opulenta Sacerdotia reiecerunt, vt huiusmodi rerum tricis soluti, expeditiore animo conceptum Societatis desiderium persequerentur. Collegij nostri status hic fuit, vt nullius hoc anno nostrorum, vel in domestica disciplina, vel in munere suo obeundo, partes sint desideratæ. In proximorum salute curanda laboratum vtiliter: estque ea apud nos frequentatio Sacramentorum, vt, si superiores annos cum proximis conferamus, maiores quotidie gratiæ habendæ sint Deo, qui nostros labores tam frugiferos reddit. Eorum, qui Sacram Eucharistiam in angusto nostro templo sumpserunt, numerus initus multò iam fuit, quam alias maior, sexdecim millium nongentorum & amplius. Venitarunt ad nos, expiandi sui causa, vtriusque sexus homines non è vicinis tantùm, sed diffitis quoque è locis, ipsaque Norimberga. Succursum etiam in Paschate multis extrà Parochis, oppidis, & pagis, fructu non spernendo, quem partim Confessionibus excipiendis, partim Concionando, partim è colloquijs & familiari institutione retulimus. Fuitque vsque eò grata nostrorum opera, vt pro se quisque domum eos inuitaret, submissis etiam in eam rem filiolis suis, cum ipsi minus auderent. Actum cum oppidi cuiusdam Præfecto, de vini, quod ibidem in sacrificij vsum dari consueuerat, acerbitate, indignum scilicet videri, vile dari vinum in tanti sacrificij vsum, quando optimo se vilissimi homines inebriarent. Tantum valuit hæc apud Præfectum ratio, vt in omnem vitam reciperet, tantum se præstantis vini eam in rem daturum, quantum toto anno sufficeret. Adita in vrbe nosocomia, ægri vel stipe per nos collectâ adiuti, vel ditioribus, medicisque commendati. Neque verò

verò neglecti sunt Carceres; tres inde operâ & studio nostrorum exempti; Venefici, aliorumque criminum rei tum à noxis expiati, tum ad piè moriendum inducti. Ad ægros vrbanos & moribundos frequentissimè: ad exteros, plurimis etiam miliaribus hinc remotos, aliquoties euocati sumus. Piis libellis multorum in sacris rebus inscitia: agni Dei, vt vocant, frustulis, dæmonum præstigiæ, & importunæ exationes propulsatæ. Adolescentulus erat, cui sæpius de nocte spectrum quoddam facebat molestiam, apparebat ei mulier candido habitu, quæ nonnunquam operimentâ quiescenti detrahebat: aliquando etiam è lecto abreptum de gradibus deturbabat. Huic suasum, vt Angelo tutelari se sedulò commendaret: neque vllos deinceps cum dæmone illo sermones misceret: neu vlla in re ei obtemperaret, (contra quàm aliàs molestiis euidctus aliquando fecerat) data insuper sacra Agni effigies, quâ è collo suspensa, monstrū illud quidem eminus se ostentare aliquando, non tamen nocere valuit: tandemque omnino profligatum apparere destitit. Præparauerat se quidam Discipulus noster ad vniuersæ vitæ peccatorum expiationem postera die faciendam. Hunc Dæmon visus est impedire voluisse, dum incumbenti se obiicit canis atrî, discurrentis per cubiculum specie; quâ re consternatus ille tantoperè est, vt mente alienatus, clarissime vociferari per vndecim amplius horas institerit. Vocatus sacerdos noster, orationes nunc solus, nunc comprecantibus aliis fudit, sacram lipsanothecam capiti eius imposuit; nihil quidem tunc aliud effectum, verum non multò post à prandio ita sibi restitutus est, vt lectulo consurrexerit, decentissime se vestierit,

erit, reuocatoque Confessario nostro, tam accurate exomologesin peregerit, ac si nihil vnquam eiusmodi passus fuisset. Patuit sacræ Confessionis vis in ciue quodam, qui apoplexia tactus, cum per nutus & signa se sacerdoti aperuisset, vix semihoræ præterito spatio, perfectè eloquendi vsus, vt antè habuerat, recuperauit. Alius periculoso morbo cum laboraret, facto proposito sacri, simulacrua ualeret audiendi, è vestigio cœpit conualescere: breuique, dum propositum exequitur, conualuit. Iam omni die sacris interest. Febri liberatus alter, eodè die sabbari relapsus in eâ est, quo contra præscriptum Ecclesiæ carnes gustarat. Persuasum cuidâ à sacerdote nostro, vt quod collo gestabat contra febres medicamentum, si quidem superstitiosum suspicaretur, abiiceret. Fecit ille, & eadem die se à febre desertû fuisse postea testatus est. Dissidentes grauitè parentes à filiis, mariti à coniugibus, alii ab aliis, in amicitiam reducti; in quibus par Coniugum fuit, cuius decem propè annorum dissiidium, affines quoque & agnatos in se mutuo concitabat. Deductus à voluntariæ necis proposito non nemo, quem aduersa fortunæ casus malè multarant. Confirmati etiam & reuerenti in auita fide, qui non leuiter periclitabantur. Aggregati ad Ecclesiæ gremium triginta nouem, qui omnes nostris sacerdotibus confessi, sacrâ synaxi se refererunt. Iam de scholis & Deiparæ Sodalitio, quæ duo præcipua nostri fundi noualia sunt, sequitur, vt pauca dicamus. Discipulos numeramus, quot antehac nunquam, supra mille quinquaginta: plerosque ad pietatem iuxtâ ac studia litterarum accensos. Exciuit disciplinæ nostræ fama tû longinquis è regionibus complures: tam verò ex hereticorum quoque A-

cademiis

cademiis præstanti quosdam indole maturaque ætate Adolescentes, qui Catholicam à nostris fidem edocti hæresim eiurauerunt, vnâque & fidem, & mores Catholicos induerunt. Ex his vnus ad verbi ministerium propediem euehendus cum esset, ab eaque re magnoperè abhorreret, nec tamen paratas se pedicas euadere posse videret; fugâ sibi consuluit, & clam Patre, hic apud nos in egestate tolerare vitam Catholicus mauult, quàm apud suos cum gloria magnicrepum agere verbi præconem. Alius Heidelbergæ natus, videndæ Academiæ nostræ causâ cum huc venisset, colloquiis captus Nostrorum, saniora consilia cœpit: repudiatoque Caluino Catholicus effectus, Philosophiæ apud nos studia pauper, qui apud parentes nullius indigens, præoptauit absoluere. Præter hos minori ætate aliquot adolescentuli veniunt, in hæresi ab infantia educari. Inter quos aliquot nobiles ex Franconica & Hassica nobilitate, qui fidem Catholicam cum pietate, tempore breui, sic imbiberunt, vt eorum feruor Præceptoribus, & Principi admirationi & voluptati sit. Nec deest bonè cœptis constantia; parentes enim quorundam nobiles, re intellectâ, minacibus illos litteris à Religione abstertere sunt conati; sed frustra. Paruulus quidam puer, cum in scholis nostris audisset, quam abominabilis esset carniū esus. in Quadragesima, nullis suorū blanditiis adduci potuit, vt carnem gustaret, quare incænatus subinde, quod alii cibi negarentur, cubitum concessit: nonnunquam & verbera ob eam rem est perpessus. Alius matri iisdem diebus carnem obrudenti, respondit: strangulari se malle, quam facere, quod à Præceptore audisset, sine peccato committi non posse; quo responso id deni-

deni-

denique consecutus est, ut etiam mater se ipsa respexerit, atque adeo correxerit. Audierat quidam in scholis, quantum etiam ipsi pueri in reducendis ad salutis viam errantibus efficere possint, si verbi gratia temere domi iurantes, aut parum honesta effutientes, aut tardiores ad rem diuinam, obeundumque confessionis sacramentum, ancillas famulosque, qua monendo corrigendoque, qua inducendo suauiter lucrifacere studerent; id sibi praeter ceteris dictum reputans, eam felicitate & constantiam praestitit, ut famulos, diebus festis ad templum prodituros, se cogeret praecedere: famulas vero continuis suis correctionibus usque eo fatigaret, ut de filii importunitate apud herum querelas deponerent: ipse vero ab iuramentis tantum abhorruit, ut cum aliquando a procacibus pueris, ad rem iuramento absque graui causa confirmandam inductus esset; sic indoluerit, ut praeter lacrymas vix matri doloris sui causam profari potuerit, nec conqueuit, antequam confessus esset. Contra alius quidam miram ad maledicendum iurandumque procliuitate, prauam consuetudinem, post multa nequiquam tentata remedia, hac ratione dedit: Suasum ei, ut quotidie cum cubitu surrexisset, ter recitata oratione Dominica & salutatione Angelica, B^{ma}. V. opem in eam rem imploraret; simulque ad scholas rediens, praepetori significaret, num id praestitisset. Fecit, quod suadebatur, constanter & diligenter: omneque illud peccati genus, non solum ipse iam studiosè cauet; sed etiam acerrimè persequitur in aliis. Pueri duo repetitis iis, quae in scholis de confessionis Sacramento, rebusque similibus audierant, septem mature aetatis homines, partim famulos, partim coniugatos, in quibus nonnulli adhuc haeresi infecti, ad obeundam confessionem inductos, ad Confessarios

rios ipsi adduxerunt. Graui horrore, & febrili correptus frigore quidam, pedibus ægrè insistere poterat; cum admonitus à quodā, vt priusquam incumberet, B. P. N. Ignatij opem imploraret; quod fecit, sensitque præsentem opem; sic vt postero die sanus omnino, lerusque scholas reuiferet. Huic non dissimile est, quod nobili cuidam viro accidit. Is in graui morbo adhibita ad affectum latus particula interulæ B. P. Ignatij, illicò sensit melius, & post triduū omninò conualuit. Præceptorum monitu & libri vetiti magno numero prompte traditi, & egentium ægotantiumque discipulorum inopia liberaliter subleuata. Fuit è discipulis nostris, qui à feria quinta maioris hebdomadæ, ad Christi vsque resurgentis solennia, nil cibi gustauit. Alius non antè quietè animi est adeptus, quàm Deo & B^m. Virgini perpetuam vouisset Castitatē. Ceterum Sodalitas vtraque B^m. Virginis, flos gymnasij nostri meritò dici potest, quippe quæ aliis scholarum nostrarū alumnis, tum literarum, tum studio virtutis præstat. Plurima ex ea quot hebdomadis sacrosanctam Eucharistā, pleriq; quot mensibus percipiunt. Inusitatus in quibusdam ardor pietatis, flagransq; studium non suæ tantum, sed alienæ etiam salutis: v'sitate multis corporis afflictiones, cilicia, cingula, funes. Flagellationes verò vt alias, omni feria sexta maioris ieiunij; præsertim verò sacra hebdomadæ, peracres à multis magna contentione etiam adhibitz. Interuisæ Domus hospitales: ægri re, verbis, admonitione, piorum libellorum prælectione, aliisque modis, corpore & anima recreati. Fuit ex Sodalium numero, qui omni sabbato, à domesticis carnē vorantibus exagitari potius voluit, soloq; pane contentus esse, quam sibi quicquam contra Ecclesiæ legem indulgere.

Reper-

Repertus est, qui in Natiuitatis Christi solennitate vndeuginti sacris ministrarit, & duo insuper audierit: qui idem honesto cæteroqui loco natus, & fortunę non contemnendę, non erubuit aliquando facie luto deformata, habituq; quantũ licuit, mendicorum more composito, in vicino pago, Christi pauperis amore, stipem colligere. Kalendis Maij auertendę pruinę, quę vitibus fere tunc imminere solet, supplicationem ad templum nostrum, vtrumque Sodalitium instituit, prælucentibus facibus, nec sine Musico cantu. Omnes tunc Christi corpore refecti. Herbipolensis quidam è Sodalium numero ciuis, ad nundinas Francofurtum profecturus, cum intellexisset, Reuerendissimum Moguntinum Comitatum Lohr ad auitam reuocare fidem, vnumque ex Nostris in præcipuo oppido eam in rem commorari; eò se contulit, ac in D. Virginis natali die, inibi confessus, sacram synaxia sumpsit; quò publico exemplo suo incolis esset incitamento. Communicantem multi, ipse etiam Nobilis Præfectus nõ sine lacrymis spectarunt. Ad quem deinde in diuersorio agentem, eomplures ciuiũ adierunt. Quos ille, commemorandis etiam temporalibus incommodis, si relicto, quem haberent, Ecclesiastico Domino, ad sæculares alios commigrarent, ad reditum cum Romana Ecclesia in gratiam sic inflammavit, vt aliqui se eius consiliis parituros polliciti sint. Deseruerat nonnemo è Philosophiæ Magistris, per locordiam, Dei matris Sodalitium, illudque iam contemptui habere videbatur, permisit Deus, vt non multo post graui morbo corripereetur; ex quo dum se moriturum putat, denuo recipi in Sodalitatem petiit, & impetrauit. Eo die, quo se receptum

prum, ac iam pro salute sua à Sodalibus preces fundi cognouit, conualefcere cœpit extraque mortis periculum constitui. Neque verò Collegium aliorum in se beneficentiæ & liberalitatis expertus fuit, centum florenos moriens legauit Herbipolensis mercator; quos & dare testamenti executores non distulerunt. Sacra suppellex, vt minutiora præteream, aucta est scyphis argenteis ad vsum sacro epulo accumbentium quinque; quorum duo affabrè facti & inaurati.

COLLEGIUM SPIRENSE.

CONCIONIBVS & Catechesi, quas intra urbem habuere Nostri, constanti adhuc Auditorum frequentia & fructu, non contenti, ad vicina loca excurrere, quàm aliàs crebrius. Sexaginta oppida pagique lustrati, opera tã incolis grata, quam necessaria ob hæreseon contagionem, quam vndique afflant vicina Calviniana lustra. Coacta in templum plebs, manè quidem ad concionem audiendam: sub vesperam iterum ad implorandam Dei, Diuorumque opem, solenni prece, quam litaniam vocamus. Oppugnata sedulò praua & vetus iurandi consuetudo, eam in rem sententiæ è sacris literis typis expressæ, & passim affigendæ distributæ: inductus magistratus, vt huic rei operam det sedulò: effectum vt domestici se transgressionis commonefaciant, si labi contingat, pœnamque imponant. Nihilo segnius laboratum domi, spiritalibus exercitationibus exculi tres supra viginti, in his Doctores duo, & alij viri primarij,

&

& accidere quædam memoria non indigna. Vir erat à primis annis hæresi infectus; hunc ægrè licet tandem tamen expugnatum, Noster perpulit, ut ad eluendas penitus dubitationes de religione, quibus frequenter & acriter pungebatur; sacris iis exercitiis se daret; paruit. Dum eum de more inuisit Pater, libellos duos in mensa relinquit; alterum quidè de industria, quo capita religionis nostræ breuiter explicabantur & firmabantur: alterum casu, aut diuino potius instinctu, ut res docuit. Erat is libellus de imitatione Christi, quem aperuit, in caput decimum sextum libri tertij incidit, vbi docetur homo se Deo offerre paratum ad quæuis: atque illicò velut radio quodam lucis occultioris ictus, in genua prouoluitur, secundò ac tertio sacra ista verba iterat, quæ legerat; sibi suæque deliberationi accommodat: atque ecce omnis illa dubitationum nubes dissipata penitus. Ipse nihil iam hæsitans familiam etiam omnè ad nos iisdem sacris, quæ se suscepisse gaudebat, imbuendam misit. Adeo in medio nationis prauæ diffusus ille salutaris spiritalium exercitiorum odor, ut à nouem miliaribus tres imperialis vrbs ciues huc attraxerit. Curiones officij sui admoniti per nos: reductus vel postliminio vsus sacramenti Extremæ Vnctionis, aliaque id genus præstita, quæ, quia communia sunt, præterimus. Ab hæresi absoluti centum septuaginta nouem circiter. Inter illos quidam magno labore plurium etiam annorum constitere. Famulam ægram in errore educatam, parente vtroque præsentem, in perfidia ut persisteret adnitente; pio dolo, dimissis aliquantisper parentibus, extraximus è cœno illo, & cælesti viatico instructam, in Beatorum sedes, ut speramus, dimisimus. Adole-

scens

scens Nobilis, de quo in Domo probationis actum, hic Societatem nostram iniit, quam cum altera in Cælis commutarunt quatuor. Primus fuit Pater Ioannes Armbrusterus, è Moguntina diocesi, annorum quinquaginta, quorum triginta in Societate religiose egerat, Coadiutor formatus; vir bonus & religiosus. Hunc paucis post diebus secutus P. Andreas Vermadius Arnemius Gelder, Professor quatuor votorum, anno ætatis quinquagesimo octavo, Societatis trigesimo quarto insigni morum suavitate & perfectionis religiosæ studio: multis utiliter laboribus perfunctus Colonia, Spiræ, & alibi. Excepit hunc ætate par, sed annis octo Religione prior, Pater Gerardus Massetus Leodiensis, Coadiutor formatus; qui cum à multis iam annis ob geminam apoplexiam, à publicis functionibus cessare cogeretur, insigni charitate & humilitate obibat domestica munia. Accessit his quartus Godofridus Hüls Westphalus tiro; qui huc peregrinatum missus, patriam Beatorum feliciter reperit. Mira in iuvene animi æquitas, instanti iam fatali hora: mira pietas. Videlicet horroris & trepidationis loco, identidem ingeminabat: Benedictus Dominus Deus Israël: & quia visitavit & fecit redemptionem plebis suæ. Latatus sum in his quæ dicta sunt mihi: & illud B. Ambrosij: Mori non timeo, quia bonum Dominum habemus. Interim ne hæc temeraria securitas esset, cilicio indutus optabat expectare Domini aduentum; cui, ut se arctius deuinciret, sub extremum momentum votorum formulam pie pronunciantem, spiritus primum ac vox, vita dein ipsa non multò post deseruit. Moriatur anima mea morte iustorum, & sint nouissima mea illorum similia. Ad extremum aliorum in

nos liberalitatem subiungam. Reuerendissimus Princeps, præter altare summum, quod opere magifico faciendum locauit; crucem argenteam dono dedit trecentis florenis æstimatam: & annuè trigintos tres florenos templo nostro attribuit, è centibus beneficij cuiusdã ciuitatis hæresi infecte, quibus nos tamdiu frui voluit, donec illa hæresim exuat. Reuerendissimus & Nobilissimus D. Andreas, ad Oberstein Decanus, vt viuus singularis extiterat patronus Collegij Nostri, ita & moriens, quingentis florenis testamento nobis relictis id confirmare voluit. Vxor viri nobilis ducentos; centum alia legauit nostris. Donauit alia centum florenos pro casula aurea coëmenda: alia catenam auream toridè florenorum. Duo Bibliothecarum suarum nos heredes esse voluerunt, quæ trecentis florenis æstimantur. Ad hæc quatuor vini plaustra ad subleuandam domesticam rem dono data.

C O L L E G I V M
F V L D E N S E.

A Reuerendissimo Abbate fundatore nostro, bonum anni principium, qui Kalendis ipsis ad indulgentiæ fructum carpendum, præsentibus adhuc Cæsariis legatis, & frequenti hæretica nobilitate, quæ restituto iam tum honoris causa aederat; in templo nostro sumere sacratissimam Eucharistiam voluit: perfunctusque ingressus sui solennibus, illicò curas ad religionem & disciplinam Ecclesiasticam relatiendam admouit. Neque via expediendi occurrit expeditior negotij, quàm vt de inspiciendis huius Ecclesiæ Parochijs, & fidei capiti-

capitibus nonnullis necessariis passim promulgandis ageret: de conquirendis idoneis ministris, qui semi-hæreticis, vel apostatis substitui possint, consilia susciperet: morborum denique condiciones perquireret, quo tempore idonea remedia subditis ægris afferret. Visitationis igitur munere ad Domiuum Ioannem Ernestum Hunfeldensis Ecclesiæ Canonicum, Collegij Germanici nuper alumnium relegato; voluit, ut e Societate Sacerdos huic assisteret, qui pro instituti nostri ratione, opem in parte ferret, consilioque proueheret munus inspectionis. Quod ut laboris fuit plenissimum, ita fructus tulit non pœnitendos. Dirione enim ad hunc modum explorata, Ecclesijs inspectis, Parochorum vita discussa, propositis Reuerendissimi decretis; dici non potest, quàm insignis animorum inclinatio secuta, incolis ad nutum & imperium Principis, omnia & pati, & facere paratis. Porro inter visitandum, haud indignum literis, quod oppidum Herbsteinianum, montibus & locorum asperitate à reliqua ditione prope diuisum, sectariorumque vicinia vndique cinctum, religioni Catholicæ colla subiecit, cum nemo ciuium vel incolarum istic sanæ religionis esset. Abdicato quippe verbi ministro, & Principis voluntate proposita, noster sacerdos, quod sacrum ornatum adhuc ibi reperisset, illic à concione, ad rem diuinam peragendam, altare petiit: totoque auditorio cum stupore tremenda illa mysteria oculis & animis versurpante, omnia in silentio & attentione rite pertrauit. Quo facilius, qui deinde submissus sacerdos Catholicus, incolas in officio veteri continuit; quippe qui minime maligni homines, ita sibi putarent viuendum, prout Magistratus præscriberet.

Ceterum negotio non caruit, capita huius oppidi atque Senatum, falsæ doctrinæ tenebris occupatum, à pristinis erroribus in veritatis lucem asserere; qua in re eximius zelus eluxit noui Parochi ex nostra disciplina, qui non contentus horum nonnullos priuatis congressibus, & disputationibus laceffere; sed & huc ad Collegium adducere studuit, quo fortius superati, victoriam liberalius concederent. Sed hac tota lustratione ditionis, quæ vitia Ecclesiasticis detracta, qui mores inducti salutare, quæ morborum incognitæ species detectæ; nimis quàm sit prolixum recensere singula. Certe vigesimo sexto Februarij suscepta fuit, finita vigesimo sexto Martij, imminente iam Paschæ solenni, quo fructus inde maior item emanauit. Nam & variis Nostrorum excursibus, & occasionibus vndique per totum annum captatis, quod hic vniuerse dicendum est, Dei tanta super obstinatos misericordia descendit, vt Fuldæ centum sexaginta in quibus non pauci honorati, ab infelicibus Lutheri pascuis, ad sacrosanctæ matris Ecclesiæ gremium confugerint: alibi presentibus nostris ducenteni, trecenteni, & quod excurrit; quin & toti pagi ac hominum conuentus, cum animorum summa conuersione, respuerint. Itaque præter eos, qui calculos subterfugere nostros, & quotidie ad Ecclesiæ castra, vel matrimoniorum, vel aliorum officiorum causa confugerunt, numerati ducenti supra quinque millia; qui abiecta Lutheri perfidia, vel prauis institutis, Catholicam hoc anno fidem complexi sunt. Dedit quoque benignus Deus, vt Nosocomia toties hic Fuldæ à nobis obita & sollicitata, fructum suum vel serotinum efferrerent. Nam quod sancti Leonardi vocant, ma-
rium

rium, in vrbe media situm: & quod seminarum
minus in suburbano; vna muliere dempta, post
notabilem peruicaciam, vniuersa sacris Catholicis
restituta sunt. Lamiarum quoque crebra supplicia,
sobolem auxerunt Ecclesiæ: sexaginta, in huius
vrbis conspectu, per huius anni tempus, flammis
exultæ. Teterima multarum & species oris, &
grauelentia pedorque carcerum, quibus abstru-
sæ, vix ferenda: Obstinatio durior per crebros
Dæmonum & incuborum accessus: alias hæresis
simul, & omnis conscientiæ, & religionis obliuio
dementarat. Assiduitate tamen Nostrorum & to-
lerantia laborum, pleræque omnes ad placidam
mortem; vniuersæ, vel ad detestationem facinoris,
vel sanio rem fidem, vbi illa corrupta, reuocata
sunt. Profuit & hoc supplicij genus nonnullis vr-
banis matronis, quæ nisi hac via, porrum salutis
nunquam inuenissent. Profuit & rei Catholicæ, cū
ex Magistratu primariorum coniuges, de Magia
suspectæ, maritos hæreticos metu pœnarum, vna
secum fugere, & hinc migrare coegerint. Iudæi
quoque Fuldenses, quorum, ob multitudinem, &
Synagogæ celebritatem, haud obscurum in Ger-
mania nomen; ad mediocritatem illam fœnoris,
Societatis hominum stimulo reuocati, quæ tolera-
bilis in imperio haberi consuevit. Qua castigatio-
ne correpta gens auara, quæstuum debilitata spe,
sensim magno ciuium bono migrare cœpit. Cetera
quæ in ministerijs nostris vsurpata tenemus, seu o-
lim inculcata, non repetimus; nisi de conuictu, &
Seminario Pontificio, quod numero & Nobilitate
floret, cognoscere iuuet, aliquot item ex hac gen-
te, sprete degeneri parentum fide, ad germanam &
Catholicam conuolasse: vnum Societati dedisse
nomen;

nomen; & Abbatem sancti Blasij, monasterij in Suevia longe lateque clarissimi, commotum fama disciplinæ, sex vno tempore, longissimis itineribus, in veste religiosa Monachos, huc misisse; quò pietate & literis imbuti, suis olim ornamento forent. Par verò Comitum aliquot Germaniæ, & hæredis Mauritij Lantgrafij comitas, & in Collegium scholasque benevolentia significatio declarata; cum & saluratione Nostrorum, & exercitationum Gymnasij varietate permoti, licet Caluino sane quam addicti, plurimum tamen Societati honoris deferrent, & omnia nostra inhiantes, intentique aspicerent. Diem quoque suum p̄ defunctus est D. Ioannes Cholus, qui ex Collegij Germanici disciplina, multis annis laboriosam Parochiæ gubernandæ prouinciam sustinuit. Collegioque centum florenos, testamento legauit.

Hoc etiam anno tertij anni probatio, à Nouitiorum domo seorsim haberi, & Fuldæ institui cœpit, cui rei ex animi sententia gerendæ, Reuerendus P. Prouincialis Fuldæ accessit, & cum alia ad eam salutare consiliū utiliter explicandum perficiendumque præscripsit: tum P. Henricum Hauerum Collegij Herbipolensis gubernatione defunctum, huic inchoando muneri præposuit. Itaq; plurimum decem Partes hoc disciplinæ genus excoluere, lateque fructus operis suscepti patuit, siue Nostrorum priuatim in se ipsis expugnandis alacria studia: siue ope ad alios ab his publice profectam attenderes. Nā & domi multiplicia ab exercitiis spiritualibus, & vario mortificationum genere nunquam defuere exempla: & foris, siue rudes docendi, seu carceris adeundi, & educendi rei; siue leprosi & elephantiaci, aliisque tenti morbis visendi, aut solatiis

latiis erigendi; seu denique per aspera, & hæresi iuxta & fame tetra loca peregrinandum, probata Patrum constitit industria, id quod opportunius, partem in omnem occasione data, præstitum ab iis; quia restituto Principe, postquã religionis collapsa passim instaurare cœptum est; per excursiones & peregrinationes subito adita loca, Parochorum leuata curæ, omnibusque modis aliis rei Christianæ prouisum est; ita vt aliquot centenæ animæ, & integri cœtus hominum, eorum quoque opitulante studio, ab erroribus ad orthodoxam fidem sint traducti.

EXCURSIONES.

VENIO igitur ad Paschales illas excursiones, quibus ingens fuit animarum negotiatio coniuncta. Herholezium pagus est in finibus comitatus Hanouix situs, nusquam tutus à Calvinistarum vicinia. Hic, annis prope quinquaginta, incolæ Lutheri placita secuti, quàm longissimè à vero aberrabant. Missus eò sacerdos è Nostris cum socio, feria quarta sacratiore, mandatum vnà ferens, vt Prædicans iubeatur illicò templo, & solitis officijs abssistere; sed Incolarum animi insueti falsis, non ita cedere parati, & dicto audientes esse, etsi Præfectus loci, vir apprimè Catholicus, vt flecteret suos, ageret omnia. Ergo in vnum locū acciti cuncti, & iussi, qui Dei in re tam honesta voluntate timorè non gerere, & Magistratui suo refragari cogitarent, secedere in parrem; & cum nemo se loco moueret, quies ista & silentium pro approbatione accepta: quare mox Catholici futuri, in con-

fessione obeunda, & sacra Communionem percipienda, quid præstare deberent, gnauiter edocti, nec caruit res optato successu: plerique non secus, ac si à pueris fuissent orthodoxi, piè ac religiosè sacris perfuncti, restati lacrymis dolorem intimum de præteritis vitæ erratis. Excitauit pietatem illorum vetus reuocata religio, iam ab annis quinquaginta interrupta, cum vexillo sacro & cereis obeundi templum, & aspergendi aqua lustrali Cœmeterium (qua cerimonia aliqui ad lacrymas vltique permoti sunt) gratulantium, defunctorum vel serò duci rationem: aut dolentium, non superesse, qui nuper erant mortui, vt frui hac Catholica veritatis luce possent. Mirum dictu, signo compulsionis audito, quàm festinarint, ne iucundissimo hoc circuituionis spectaculo priuarentur. Valdè porrò cepit, & aduertit eorum animos, mensa Communicantium ex tempore structa, & violis suaueolentibus interspersa, ordoque decens ac pulcher ad S. Synaxin accedentium. Exciti è vicinis locis fama rei Calvinistæ, modesti auditores Concionum, & spectatores ceremoniarum affuere: nec deerant, qui palam dictitarent, si per Principem sibi liceret, alacriter ac prompte in partes Catholicas concessuros. Centum circiter & quadraginta de tota vita confessi sunt: nemoque communionis capax superstes fuit, extra feminam Prædicantis filiam. Accessere ex vicino pago Weipersiano, Lutheranis dedito, viginti. Desiderium nostri & amorem prodebant fusæ in abitu lacrymæ, in signeque studium præstandi ea, quæ pro concione docerentur. Nam cum Noster duo illis vitia maximè vitanda ostendisset, Ebrietatem & Iuramenta; eodem die plerique ad Epulum natalitium honoris causa inuitati,

repetita

repetita concione de fugienda ebrietate, præter solitum modestissimè conuiuati sunt, identidem se mutuo commonentes, ne terminos sobrietatis excederent: eaque propter, admodum tempestiue finem imposuere mensis, absque vlllo ebrietatis, aut vanitatis indicio domum reuersi. Idem hic sacerdos, circa Pentecosten, duos pagos pertinacia longè cæteris anteeuntes, Mottenum, & Cottenum, aggressus est, in quo posteriore nactus duriores hominum animos, tandem tamen contentione laboris peruicit, vt viginti quatuor è lupi tartarei faucibus eriperet: ceteri quoque malo coacti demum sapere inciperent. Memorabile hic accidit, quod ipso Pentecosten, peractis diuinis, quotquot communicarunt, persistere, dilapsis ceteris è templo: nec prius excedere voluere, quàm manū sacerdoti nostro, à quo communionem acceperant, quasi tesseram renouatæ fidei, præbuisent. Quod spectaculum mirificè loci prætorem exhilarauit. Nec destitit postea, vbi vbi viderunt Nostros, concurrere, & manus osculo delibutas, identidem in pignus fidei offerre. Prætoris imperio cautum erat, ne cui conuersio apud populares fraudi esset, monitique recens conuersi, si quid inaudirent, ad Magistratum referrent. Reperta est vidua, quæ Nostros falsos Prophetas appellaret, ea propter ad carcerem abripi iussa, tremens ad Prætorem accurrit, culpam deprecatur. Matrem paullo post insecuta est filia grandis natu, quæ matris periculum suum rata, cum aliud potentius argumentū non haberet, quo matrem carcerum metu liberaret, humillimè: Condonate inquit, filiæ matrem, & noxam ei remittite, & ego fiam Catholica. Quid multis? & mater, & filia, quæ pridie falsum Prophetam salutarant, ad
cuius

eius postridie pedes accedentes cum Christo & Ecclesia rediere in gratiam, non absque magno animi sui gaudio atque solatio. Est in Prouincia Fuldenſi Satrapia Furſteneca, cuius ampliffima Parochia Eiterfeldia. Huc in partem vigiliarum accerſitus alius ſacerdos, cum ad meſſem opportuna cuncta reperiffet, hominumq; animos mire in orthodoxam pietatem inclinatos, quacunque vicos concurſabat, de Confefſione rectè peragenda, & Euchariffiæ veritate, rudes pro temporis anguſtia inſtruebat. At vbi federe pro Confefſione cœpiſſet, tanto hominum concurſu & alacritate excipiebatur, vnus vt labori non ſufficiens pænè ſuccumberet. Quare vnà cum Parocho huius loci, octingentos in pacem Eccleſiæ reſtituros, Pœnitentiæ ſacramento expiauit, & S. Synaxin iuſdem ſub vna ſpecie diſtribuit, ingemifcente decrepito Prædicante, qui quinquaginta annis plebem illam miſerè ſeduxerat: neque tamen ſuorum exemplum, quod Noſter apud illum ſeriò agebat, amplecti volebat. Porro in Noſtro deinde omni humanitatis genere percolendo, tanto inter ſe ſtudio recens conuerſi certabant, vt plurimum officiôſæ hospitalitati non faceret ſatis. Idem hic ſacerdos alium in Pagum, cui Hoſefeldiæ nomen proſectus, Prædicantem loci ſeptuagenarium, qui quadraginta annis illic hominum mentes occæcarat, ex Apoſtata Monacho, à concubina ſeparatum, intra Dominici gregis ouile reduxit: & quinquaginta ex incolis in eandem caulam compulſis, hoc iucundum ſpectaculum vſurpauit, quod qui iſtic loci Ducatum geſſerat verbi, cum Laicis palam, communionem ſub vna ſpecie, magno Neophytorum exemplo, frequentari. Magnum id documentum ouibus, à ſegrege in de-
uia

uia hucusque abductis, cum sacerdos noster palam pro Concione denuntiaret; fore, vt eorum dux ad saniora reuersus, vnà cum ipsis feliciter ad Ecclesiæ Catholicæ pascua pabulatum veniret. Excursionibus alijs memorâdis, licet euentu felicissimis, enarrare supersedemus. Nam & Herbsteinium oppidum postliminio tentatum, quadraginta matri Ecclesiæ liberos genuit: Vicus Giselanus sexaginta, quorum pars nunquam in vita Sacramentis operata, pars ob heresin refugerat; spesque tenet, si cœptis annuerit Deus, & vita longior comes Principi extiterit, vniuersam ditionem autam maiorum religio nrm aliquando secururam.

M I S S I O H A - M E L B V R G E N S I S.

EST Hamelburgum oppidum huius ditionis, Franconiæ finitimum, in Satrapia Salecana, apud Salam fluium, Caroli Magni donum: quo in oppido, & ante viginti septem annos Reuerendissimus Abbas honore suo exutus est: & Augustana confessio tam alas radices iecit, vt quo tempore in Imperio religionis datæ induciæ, hic locus se mox ab auita maiorum fide seiunxerit, & nouo cultu per ministros hæreticos inducto, reipublice statum sic formarit, vt ægre ad obsequium vel officium reuocari posse appareret. Degebant in hoc oppido duo Prædicantes, alter multorum stipendiorum magister, & plebicola insignis: alter huius symmysta, rudior arte & ingenio. Prior in tanta veneratione populi ac Senatus, vt licet præsenio ex suggestu non diceret, sed è plano ferè sacra

cra sua volumina legeret; Angeli vocem sibi in eo percipere viderentur. Ad religionis ergo catholice fundamenta iacienda, & veteres ruinas reparandas; primò datum nostris negotium, vt de idoneo aliquo parrocho accersendo circumspicerent, atque huic Ecclesiasten ex Collegio adiungerent, qui aduersarijs opponi possent, & religionis Catholice veritatem populo proponere. Quæ res vbi superiorum venia diligenter curata; placuit Reuerendissimo ad initium Septembris eò honorificam mittere legationem, ac nouum Parochum ac sacerdotem nostrum iis commendare: simulque ad prisca religionem amplectendam benigne inuitare. Postquàm ergo legati cum nouis sacerdotibus adfuere; Senatus, populusque tergiuersari, recusare principis Imperium, concursuque & coitione facta, tantùm non vim intentare. Parochus nihilominus in concionem adscendere, & præbere se populo in templo iussus. Vbi à cancellario principis verus animarum Pastor renunciatus est, occlamatum à populo, & attestatione publica consiliarij renunciatio infirmata. Vbi deinde abscessere legati, præcipua hæc controuersia partes tenuit, vt Ecclesiam templique clauis & vsus, id quod fortiter recusabant Hæretici, Reuerendissimo, & Catholicis sacerdotibus cederent. Quare & iterata legatione opus fuit ad flectendum rebelles. Illud verò non sine admiratione prouisum à Deo, vt paucis diebus, postquàm Catholici sacerdotes aduenerant, præsentibus adhuc legatis, oraculum oppidi conticesceret; id est, veteranus ille Prædicans animi dolore breui dierum spatio consumptus, tristi suorum spectaculo efferretur. Mox & imperio Principis alter verbi præco exulare iussus, ac tem-
pli

pli tandem aditus, sacrarium, calices, multiplex vestitium sacrarum ornatus, venerandæ imagines, bibliotheca, quæ cuncta prouidus futuri Senatus abdidit, Parocho & vñibus Catholicis restituta. Inuenta in penetrali istic Inscriptio gemina, digna quam posteri obseruent, hac iam secuta vicissitudine. Prior, quâ hæresis istuc importata memoria repetebatur, ab anno millesimo quingentesimo vigesimo quarto; altera, qua, anno Domini millesimo quingentesimo quadragesimo octauo, vigesimo nono Octob. publicè in Prætorio Plebi propositum docebant librum Augustanum, quem Interim vocant. Neque componi motus huius oppidi tam subitò potuere, oppidanis, quod vi nequibant, dolo Principis auctoritatem illudentibus. Itaque nuncijs crebris, ac literis ad vicinos Principes missis, patrociniū libertatis, & sectæ tuendæ vndique quærere auxilia; impetratæque à spectatæ potentia & auctoritatis Principibus suffragia, quibus veniebat contra Reuerendissimi consilia: neque sine comminatione illi Nostrom hortabantur, desisteret inceptis: neue dolorem aut molestiam afferret afflictis religionis suæ consortibus. Deniq; huc res abiit, vt interposita auctoritate Cæsaris, Hamelburgenses suo parere Magistratui ac Principi, omniaq; facere, quæ ad Religionē Catholicam pertinent, sint coacti. Interea R. P. Visitator, cū Fulde munus suū perageret, ad feliciorē rei successum, addito ex tertii anni Patribus alio sacerdote, in Missionis formā hanc Nostrorum operā reuocauit. Quare duo iam de Nostris, Concionibus ad populum instituendis, obeundis vicinis pagis, hæresi iam imbutis, magno rem Catholicam conatu, auxilioque subleuant. Qua in re præsidio sunt Præfecti Catholici, recens

à Reuerendissimo dati, & Nostriſ apprimè com-
 modi: duoque Parochi, Ministris hæreticis nuper
 ſuffecti. Fructus extitit per ferias natalitias nõ ſper-
 nendus; Nam & in vrbe maiore frequentia Ciues,
 hoſtiliter antea in noſtram Religionem coniurati,
 diuinis officijs interſuere; aſtitere quoque non o-
 tioſi ſpectatores diurnis, nocturniſque natalis Do-
 mini ſacris: nihilque tam ſuſpexere, quàm com-
 munionis antiquum ritum a Catholicis circiter
 quatuordecim repræſentatum, qui noſtorum ſer-
 mone & opera, ad id exemplum, populo Luthera-
 no præbendum, inuitati fuerant. Neque tacendũ,
 ciuem hæreticum, qui nocte natali reuerentiam
 recto capite negaret ſacro loco, cum à Præfecto
 Catholico correptus, morem non gereret, appa-
 ritorum manu circundatum, adduci iuſſum in car-
 cerem, quos cum fuga declinaſſet, graui poſtea aris
 multa fuiſſe punitum. Sacerdotis ſocij, qui inte-
 rea vicino in pago ruſticis dabat operam, ſecun-
 dior item laboris ſucceſſus; vtpote qui cum inco-
 las panẽ omnes haberet in poteſtate, ijs tamen in
 Paſcha dilatis, ad plenum erudiendis, præter alios
 ab ſe expiatos, duos ſupra viginti, quos ritè proba-
 uerat, ab hæreſi abſoluit, panẽ cæleſti reſecit, mag-
 numque ſui deſideriũ apud omnes reliquit. Cete-
 rum, quia à Cæſare Rudolpho & Reuerendiſſimo
 Principe, Hamelburgenſibus aliquot modò menſe-
 um induciæ præſcripte, quibus elapſis vel do-
 ctinam Lutheri abiicere, vel ſolum vertere iuben-
 tur: confidimus certe Deo dante, circa Paſchæ feri-
 as, vberem Noſtros ex arido crudoque nouali meſ-
 ſem reportaturos.

COLLE-

susque deque portari possent, altaria quatuordecim. Inhibiti plerisque Cœnobiis vani & curiosi concursus: claustra limitesque ad regulam constituti: indicti Pastoribus synodales conuentus: ex Concilij Tridentini præscripto, Concubinarijs officio interdictum, & vt ad frugem seridè reuocarentur, periculosa Castimoniæ seruitia procul ab Parochiali domo & pago abacta: Bibliopego etiam, ne libros hereticos vel compingeret, vel venderet, librorum multa cautum. Venio ad propria & consuetæ Societatis opera. Illa vt annis præteritis, ita etiamnum suum habuere tenorem & fructum. Carceres aditi, supplicijs addicti ad mortem æquiori animo subeundam animati; domi forisque Christianæ doctrinæ institutio frequentata. Tulit ea varios eventus, ex multis vnum alterumue dabo. Dum Præceptores nostri ex more, rudibus agrestium animis formandis operam nauant, incidit sacerdos noster olim in D. Magni præsentissima opere celeberrimum sacellum, opportunè id destitutum fuit Ministro: ergò plebeculam signo dato conuocat: causam & necessitatem exponit sui aduentus: pollicetur reditum, auditur beniuolè; neclatuere studia inimicum: nam cum eadem officia Noster, alteri pago hæresi infecto offerret, hominem nimisquàm iratum, & ferreâ fistula armatū habuit aduersarium; itaque pro tempore cedendum fuit furori. Sequentibus tamen diebus eodem redijt, & in D. Magni Ecclesia iam tantum effecit, vt accolæ loci, lumine Catholicæ veritatis capti, ritu veteri viuere & credere inchoarint; nihilque prius habent, quàm veteris sui templi ruinas restaurare, sacramque supellectilem, collectis vndique subsidijs, ad ornamenta Ecclesiæ reparare. Fama
rei

C O L L E G I V M
H E I L I G E N S T A D I A N V M .

A Beneficentia & liberalitate Reuerendissimi atque Illustrissimi Principis Nostri sumenda principia. Fecit is bene Collegio scholisque. Illud non solum à molesto vicinæ despectu, sumptuosa domus cuiusdam coemptione vindicauit; verum etiã ampliori agro ad lupulum plantandum liberaliter auxit. Scholis verò, ne quid vel ad vsum Discipulorum, vel ad studiorum incitamenta deesset, ita prospexit: vt daleros duodecim præmiorum distributioni, toridemque plaustra lignorum depellendo frigori, anniuersario censu in perpetuum institueret. Sed & cura piùm incessit Principem, de lustratione huius patriæ, vt si qua infelicibus horum temporum annis consenuisset, rectè beneque institutis, ad melioris saculi pietatem ac religionem renouaretur. Eam ad rem viros delegit, & ablegauit, quorum alij negotium agerent Religionis, alij politiæ ruinas restaurarent, quin & comitem è Nostris sacerdotem esse voluit, vt quantum per Societatis rationes liceret, in partem laboris subueniret. Res acta fortiter & peracta feliciter. Fructus in animi bonis saltuatim percensendis spectandus; vnctione sacra confirmati, supra hominum millia septem, quingenti: duo templa, quorum alterum prophanorum cadaverum sepulturis iampridem contaminatum, pristinæ venerationi ac decori restituta. Reliquarum vero Ecclesiarum, & altarium prophanatio, ne fraudi esset Religionis ac pietati, in vicem consecrata sunt, quæ
susque

ma rei denique ad Reuerendissimi nostri aures perlata, rem propè confecit, assignauit is (quando alios omnes redditus hæreses auerit) maldeta frumenti annua septem ad satta tecta, honoremque domus sacræ conseruanda. Sed & feroci illi, de quo dicebam, profuit pia Catechistæ admonitio, nam cum impeterritam sacræ doctrinæ promulgationem aliquando audiisset, vltro homo barbarus ferociam posuit, patrique supplex factus est temeritatis suæ deprecator. Voluntates multorum inclinatæ, odia etiam iuramentis obfirmata, amori & charitati data Christianæ. Erat, qui, vt se de inimico vindicaret ardentius, & animi desideria explet liberius, deterrimo mancipium darèt diabolo: nec tamen ea inter Sacramentorum vsu sibi interdixit, futurum nempe sperabat, vt animi cruciatum, & conscientiæ aculeos tempore & annis obtunderet. Verum, cum nostrum audisset, tormentum silentij vltra ferre non potuit, itaque genibus sacerdotis aduolutus, occultum facinus prodidit, pavidamque mentem synceræ confessionis antidoto tranquillauit. Suum quoque fructum tulerunt scholæ, quæ vt numero minus sunt spectabiles, ita in spem patriæ destitutæ erudiuntur ardentius. Theologiæ morali dant operam quindecim, multi in populo ac vrbe non magna, reliquis Classibus quinque, suis sibi constat numerus & virtus. Argumento est Cyrolus Arrianus renouationi studiorum, summi Reuerendissimi & illustrissimi Principis nostris legatorum approbatione, populique applautu datus. Quam porro non facile sit, desertis scholarum legibus manum ferulæ subducere; vnius periculosa docuit emendatio. Quidam moribus suis, alienaque viæendi ratione

sione sibi aditum ad scholas nostras præcluserat,
 itaque tabernas frequentauit. Quadam die sancto
 Nicolao sacra, compotatori suo cingulum eripit,
 simulque iurat, in demonis potestate futurum se, si
 redderet; audiit & annuit stygius Iupiter, interim
 vrget alter, postulatque suum sibi reddi cingulum,
 tandemque, postera die raptoris animum precibus
 expugnat. Securus ille sui iuramenti, & despon-
 sæ hostiæ, cubitum proficiscitur, somnumque am-
 plectitur; cum ecce adulta nocte cacodæmonem
 lateri hærentem glabrum, & vitri instar persentit.
 Exanimis timore iuuenis, frontem pectusque signo
 crucis exarat, hostemque mox rediturum, ni me-
 liora capebat consilia, propellit. Sed vt adolescen-
 tia viæ, quam semel ingreditur, tenacissima est,
 monitionem surda aure præterire cogitabat ado-
 lescens. Redit ergo voti exactor, forma humanis
 oculis nequaquam ferenda: tum demum è domo
 sua profugus, ad Collegium anhelus sub cantici-
 nium venit, singultibusque & lacrymis verba fran-
 gentibus rem explicat, auxilium deposcit, & in
 integra peccatorum suorum confessione inuenit.
 Præcipua laus Adolescentum est eorum, qui in
 Sodalitio sub Deiparæ Virginis vexillo stipendia
 faciunt. Eorum studium latè patet, siue domandi
 corporis, malorumque affectuum expugnando-
 rum feruorem, siue pietatem in alios manantem
 exemplaque spectes. Priuatim frequenter: in san-
 ctiore, vero, hebdomade, totius propè vrbs in
 conspectu, non nemine ciuium admixto, se diuer-
 berarunt plures quinquaginta. Quidam, cum ob
 domesticorum improbitatè suæ deuotioni parere
 non posset, in solitudinem ac sylvas secessit, vt de
 acerbitate Dominicæ flagellationis, aliquid solita-
 rius

rius degustaret. Sunt qui saxi denudata sua pectora, magni illius Eremitæ instar, incurrere. Verum gemina supplicatione potissimum, eorum spectata fuit pietas atque modestia. Altera ad D. Magni, de quo antea memineram, veteris patroni instituta; Altera ad montem, ut vocant, Adiutorij ducta. Illa cum pridie anniuersariæ B. Magni festiuitatis in scholis indicta fuisset, tanta omnium expectatione fuit excepta, ut animis planè promptissimis, posteriori diei crepusculo maturimè adessent. Educuntur ergo ordine composito. Nouitas spectaculi vna secum Urbanos, Paganos: viros, feminasque traxit; votis soluris, rebusque diuinis solenniter peractis, Beato Magno suus honor, Deo gloria, incolis fides veterisque religionis schema, restituta. Illa autem quæ ad templum Saluatoris in monte situm ductabatur, hac multò ad pompam iuxta ac loci dignitatem fuit nobilior, utpote quæ Sodalibus; Parthenicis propria, etiam tres religiosarum familiarum Abbates allegerat. Dies supplicationi designata fuit ea, quæ solennitatem præcursoris Christi præcedit: cumque cælum mane pluias & tempestates minaretur, negotium Sodalibus Deipatæ datum, ut suæ serenatrici & patronæ iussa itinera commendarent, nec frustra. Triste & stillans cælum, sub meridiem, ad placidam multorum dierum temperiem serenatur. Ergo ad signa conueniunt Sodales: agmen componitur: per vrbis plateas piè ac modeste decurritur: tædia viarum partim cantu, partim piarum historiarum recitatione alleuantur, nox insequens sub cælo agenda erat, suæ virtuti ac patientiæ ut quisque caperet experimentum; omnium tamen animi corporaque, licet æstu sitique grauitè, in loco deserto, tentata; ita

steterunt, ut sequenti luce omnes propemodum
 Dominico corpori communicarint, sic passi, eo
 ordine, quo venerant, domum reuerterunt:
 Deumque miraculorum patratores, locique san-
 ctimoniam collaudarunt. Concludam vnus mi-
 raculi recentis enarratione. Virgini nobili, anno
 ætatis suæ decimo quinto, struma deformis collo
 innascitur, quæ cum manum medicam semel ite-
 rumque sefellisset, spe formæ & sanitatis abiecta,
 doloribus & mœrore immortens, monetur à fe-
 mina rusticana antiquæ fidei & fiducia in Deum,
 nisi à diuina accuratione, huic malo curam non ef-
 se, voto Deo Saluatori ad montem adiutorij facto,
 sanitatem recuperari posse: insedit puellæ, & pla-
 cuit consilium; sed ardua mox visares, & præter
 Lutheranae fidei decreta, quibus innutrita fuerat,
 vota concipere: occurrebat parentum de eiusmodi
 pietate iudicium: quid agat? quod voveret, non
 suppetebat. Meminerat vitulum donatione suam
 in armentis esse paternis. At hoc nimis magnum
 visum anathema. Itaque ceræ libram vnã votum
 facit, in proximam supplicationem persoluen-
 dum, & dictu mirum! nullo medicamine detu-
 mescit indies colli sarcina Virgo egressi apta, sta-
 to die viam init, montem conscendit, vorumque
 soluit. Interim domi vitulus, quem auara Deo ne-
 gauerat, morti concessit, reducemque docuit, Deo
 liberalissimo exosas auaræ mentis esse sordes. Ela-
 bitur vnus & alter annus, nec memor puella for-
 mæ ac sanitatis suæ, secuta sui, Saluatoris intemit-
 tit peregrinationem. Recruduit ergo malum, diu-
 que muliebri artificio tectum & obuelatum, tan-
 dem paternum auerit oculum; cui ille: Et heus tu,
 inquit, mea filia, grandescit denuo submento col-
 lum.

lum. Papugit verbum; virginemque in lacrymas & solitudinis amorem dedit. Hic illa demum interne curantem sensit manum, melioraque de salute suscepit consilia; quæ ut certius assequeretur, cum Deo dicatis Virginibus rem communicavit, nostroque sacerdoti eodem delato, diuina in se opera pandit: atque nunc Catholicè instituta, hæresin, & omnem antea actam vitam, hoc primum anno, cum aliis octoginta eiuravit: nunc, quæ diuinæ largitatis est abundantia, animo & corpore læta ac sana, Christo seruatori suo grates pro possibili sua persoluit.

COLLEGIUM MOLSHEIMENSE.

CORPORIS valetudo aut sana, aut mediocris fuit, plerorumque; vno exæpto, Casparo Fessinger Spirensi, in media Grammaticæ schola Professore; quem anno ætatis vigesimo quinto, ab ingressu in Societatem quinto, visum est diuinæ clementiæ, post vnus anni languorem, phrysi non dissimilem, ex huius vitæ militia, quam ille solidarum virtutum, atque obnixo Religiosæ perfectio- nis studio, laudabiliter gesserat, ad beatæ & immortalis vitæ præmia euocare. Redierunt ad signa rursus, dissipati bellicis tumultibus adolescentes, quibus erudiendis operam damus: & nos ad consueta munia, etsi ipso etiam belli tempore cessatum minime sit. Expiati militum animi; pax constituta, impedita duella, ægris & laucijs in pedore, & squalore subuentum. Et quia in diuina ope spem potissimum collocarant exercitus Catholici

L 1 3

duces;

duces; insperata & diuinitus oblata victoria ita aduersas partes fregit, vt vtrunque ab armis discessum sit. Victoriã illam, de Maliano Generosus Dominus exercitus Imperator, Beatæ Virgini, cui votum religiose nuncuparat, in monte Serato Hispaniæ persoluendum, acceptam fert. Magna in nos fuit beneuolentia tam illustrium Comitum, Decani & Canonorum, quàm belli Ducum, qui templum nostrum adire frequenter, rei diuinæ operam dare, precibus intense Deo rem Catholicam commendare, egregio exemplo non destiterunt. Nos aliis armis pugnauimus, & expugnauimus quosdam magno ipsorum bono: decem tub suaue Ecclesiæ iugum missi. Inter illos octogenarius, professus aliquando Basileæ Dialecticam, vetulus fabularum hereticarum choragus; qui spiritalibus exercitiis perfidiam omnem eluit. Illustris vero conuersio fuit viri egregij plane ac literati, Iosephi Langij; qui amœniores literas Argentiinæ magna cum laude palam docuerat, & iam mathematicin cœperat. Hic opimi Sacerdotij annuo censu contempto, fama & existimatione, quam sibi apud nos pepererat, neglecta; quam ex libris Illustrissimi Bellarmini, & exemplo iusti Baronij de religione vera conceperat opinionem, palam apud nos professus, hæresimque detestatus, ac salutari bus Pœnitentiæ & Eucharistiæ Sacramentis expiatus, in gremium matris Ecclesiæ magno Catholicorum gaudio, non minore hæreticorum dolore, repositus est. Enimvero hi fremere, calumniari, fraudes & dolos more suo machinari; donec admonitus à suis, cum vxore ac liberis, quos ad Religionem auitam partim adduxit, partim inclinauit, Vrbe excessit. Nunc liberalitatem Illustrissimo

mo

morum Canonicoꝝ, alioꝝque experitur promptam, contra atque illi ominabantur, à quibus abiit, mali vates. Speramus exemplum viri huius plurimis scrupulos iniecturum. Alij, qui nutabant, confirmati; subuentum iis, qui Parocho destituti erant; concordia inter multos restaurata; veneficij, alioꝝque criminum reis, non defuit opera noſtrorum: neque nobis alioꝝ beneficentia. Illuſtriſſimus Comes à Mandersheis, frater fundatoris noſtri, veſtes pretioſas quadringentis vel quingentis aureis æſtimatas, Collegio dono dedit.

C O L L E G I V M C O N F L V E N T I N V M .

CO N C I O N V M, Catecheſeon; ceteroꝝque officioꝝ noſtræ Societatis, quæ obita hoc anno, nihilo ſegnius, quam annis ſuperioribus à Noſtris, fructus aliquot carptim ſeligam; ex quibus æſtimari de reliquis poſſit. Duodetriginta domi ad Eccleſiam aggregati ſunt, foris quinque. Expiata ſalutari lauacro baptiſmatis Hebræa, à nobis Chriſtianæ fidei elementis imbuta. Adoleſcens item Anabaptiſta Holandus, qui multum Indico iactatus mari, tandem feciliter apud Confluentes portum attingit, & nunc merces non perituras perleuerat quærere. Confeſſiones de vniuerſa vita exceptæ multæ; ſopita odia, diſſidia compoſita; carceres aditi; coacta ſtipe ſuccarum agris in Hoſpitali domo: & inducti, quæ verbis, quæ exemplo noſtrorum, ciues honeſti, & matronæ primariæ, ut illud caritatis Chriſtianæ opus inſuetum, & inſolens hoc loco, ſedulo & libenter obirent: cibaria ſuis

suis manibus adferrent ad ægros. Aliquot dum
 à nobis corporis salutem expectant, simul animo
 curati sunt; eam in rem excursus sapius. Fre-
 quentatæ hoc anno ternæ illæ iam solennes, sub
 Pascha & Natalem diem excursionēs, Ander-
 nacum, Montaburum, Lincium. Crescit indies
 Ciuium in nos, & in res sacras propensus affe-
 ctus: suscitata Lincij maximè multa pietati pro-
 mouendæ, quæ propemodum obsoleuerant. In-
 ter cetera crucifixi statua elegans in locum dif-
 fracta, & multos annos hæreticorum rabie &
 incolarum incuria mutila, nostro curante sub-
 stituta. Nec defuit piorum in nos liberali-
 tas. Reuerendissimus Princeps, & generosus
 Teutonici ordinis Commentator, solitum erga
 nos animum, & eleemosynam annuam non inter-
 misere. Matrona honesta centum florenos aureos,
 & cingulum eiusdem propemodum pretij, tem-
 plo legauit. In loco vicino hæretico vir erat,
 quem intemperie quædam agitabant, adeo ut à
 dæmone obsessum plerique arbitrarentur; implo-
 ratum est auxilium à Lutheranis rabulis, illi indi-
 cere preces, adire hominem, solari è verbo Dei:
 denique omnia tentare, sed frustra, tandem potes-
 tas facta accersendi sacerdotem Catholicum. Veni-
 mus; sed hominem non exorcismis, sed aphorismis
 Medicis egere deprehendimus. Ceterum illud non
 iniucundum accidit. Princeps hæresi infectus, ad-
 iit Collegium; dum autem Bibliothecam lustrat,
 rogat nulline suæ factionis sint libri? Responsum:
 eos secludi, ne incauto lectori vel nescienti vene-
 num allinant. Probabat factum: idem in hortu suo,
 quem habebat cultissimum, aiebat se mandasse, a-
 conitum ceteraq; letiferas herbas seiungi ab aliis.

Ita

Ita ille seu ioco, seu serio, verum de suis tulit testimonium. Inter discipulos eminent, qui se in Dei matris tutelam dederunt; de quibus non pauca perscribi possent, quæ hic quidem noua, & cum multorum admiratione; sed quia iam alibi similia commemorata sæpius, perstringemus tamen capita; vt quod ipsis Hilaribus, cum alii compositationibus, ipsi precibus vacarent, supplicatione extra urbem ad montem S. Beati indicta: & quod pulchro exemplo, eluuiem nosodochij, squaloremque verrendo perpargarunt: quod epulum duodecim seniculis pauperibus dedere magnificum: quod in se publicè flagris animaduenterunt sæpius: quod in solenni altera supplicatione, à Reuerendissimo Archiepiscopo indicta, multum exemplo suo ciuium pietatem promouerunt; quam antea peculiari, ad hoc instituta ab ipsis supplicatione, accenderant.

C O L L E G I V M P A D E R B O R N E N S E.

LI C E T hic annus insolentissimus omnium ordinum discordiis fessus iuerit, nihil tamen de consuetis Societatis muneribus omissum, qui iam multos annos ob timorem, aliumue respectum humanum, pecuniæ bono caruerunt; in explicatione Dominicæ passionis, à nostro Concionatore habita commoti, cum animi sensu de peccatis confessi sunt. Eodem concionis præsidio, qui aperti hæretici, aut dubii, se Catholicos profiteri cœperunt. Studium suum verbi diuini auditores factis declararunt, in attrahendis ad Conciones

&

& Collegium doctis indoctisque; quin è nuptijs Prædicantem etiam saluari fraude, monstrandæ Bibliothecæ obtenta, rapuerunt; gauisi, quod loquacissimo illi verbi viro sic os fuerit obstructum, vt coram suis comitibus hæreticis profiteretur, se Iesuitis imparem esse. Nutantes in fide, & iam reditum ad hæreseos volutabrū concludentes, efficaciter retracti & confirmati. Ab impijs falsarum Religionum sectis, ad Catholicā veritatem traducti nouemdecim, quorum nonnullæ conuersiones iucundæ. Venerat huc quidam, vt breui futurus Prædicans, arma à nobis contra nos sumeret, sed is, in cuius manu sunt corda filiorum hominum, excellentius quid eo egit, factus enim ille Catholicus omnia aliā cogitauit. Alius hoc sibi insolens in hac ciuitate accidisse narrauit, quod cum primum Lutheranorum ingressus templum confessionis causā, duos offenderit ibidem prædicantes, à pecunia verius, quàm à peccatis homines expiantes; quorū alter hunc pœnitentem pecuniæ spem præbentem, ad se nutu & gestibus (occultè tamen, ne primarius Lupus aduerteret) alliciebat. Ergo ab hoc varijs ex Lutheri præscripto promissionibus oneratus, & nummis emunctus, domum abiit. Insequenti die cænatum eodem reuertit, pane ex summo altari sumpto; & reposita pecunia: progressus ad aram lateralem, vt è calice biberet, præter expectationem etiam hic sibi denuo prius offerendum, quam ex calice quid auferendum, videt; pudore suffusus pedem refert, penetrat turbam, & pecuniam tum quidem pro calice cambit: ceterum de Lutheranismò deserendo cogitare cœpit postea. Philosophiæ Magister, & Iuris studiosus, cum ex Battauiæ Academia hanc Ciuitatem intrasset,

&

& ad ciuem nuper conuersum diuertisset; cœpit, vt isti scioli solent, iacere rete, quo hospitem suum caperet, sed comprehensus est astutus in astutia sua; perductus enim ad Collegium, & conuictus ex Lutheri tomis, manus dedit: Luthericam euerit conscientiam, & priorem errorem carmine Heroico, erat enim laureatus Poëta, execratus, veram fidem protestatus est. Qui bibliothecam suam, maiorem partem hæreticam, agrè purgari patiebatur, permotus tandem Apostolico exemplo, Act. 19. omnes libros suspectos, nostro arbitratui tradidit: & Societatis opera Catholicos comparauit. Summa hæresis impunitas, & vitæ licentia, confessionis Sacramentum his in regionibus propè eneruauit; an piè, an sacrilegè obeatur, non magno æstimant: quæ in re nulli parcitum operæ, isque secutus consolationis fructus, quæ libentius admiramur, quàm scribimus. Nobiles, ignobilesque, nunquam ante Nostris vulnera sua aperire ausi, medicina confessionis de omni præterita vita sanati, Premebatur non nemo iam inde à triginta annis, varijs Conscientiæ terroribus; nequit alijs satis prædicare, quantum sit consolationis, Sacerdoti Societatis confiteri. Ad hebdomadarium Sacramentorum vsum, post Confessiones vniuersales, inducti quidam. Inter discordes coniuges pax posita; pellicatus vt in matrimonium transfiret, effectum: per sacra Agni Dei symbola, metalla benedicta, & lustralem lympham, multi consolationem & auxilium vnà senserunt; quidam filium suum desperatæ à Medicis valetudinis, ad templi aquiminale duxit; intra paucas horas linguæ enormiter inflatæ tumor abcessit, non sine omnium stupore; vt iterum loqui & comedere potuerit. Pompæ
Theo-

Theophoriarum illustriores redditæ, ob comitatum & præsentiam personarum autoritate valentium, ad eas celebrandas nostrâ operâ inductarum. Iuuentus numero & virtute nitescit; cui hoc anno Reuerendissimus & Illustrissimus Princeps, non tantum sedulitati, & doctrinæ præmia dedit; sed deinceps quoque se soluturum recepit. Ex hæreticis locis plurimi, non sine fremitu Iudiciorum illorum, nostris præceptoribus imbuendi sunt traditi. Tres hinc in tyrocinium migrarunt ad discenda Societatis rudimenta; è principijs Emanuelis alter, vt Coadiutor sit: è Rhetorica duo: Quidam ex Caluiniana vniuersitate, deserta optima conditione, huc se contulit: elegit apud Catholicos siccum magis panem, quam inter Sacrilegos delicias. Per Studiosos prisca reuocatur consuetudo, feria sexta & Sabbato abstinendi à carnibus. Sunt enim parentibus, alijsque exemplo & eruditioni. Excellunt verò Parthenij, quorum virtus se ostendit toto quidem anno, Sacramentorum, Ciliciorum, spontanearumque diuerberationum vsu; maximè tamen, per quadragintadiale Ieiuniû: ac Dominicæ Cœnæ memoria die sacro, prandium duodecim pauperibus præbuerunt. Cuius quidam honestus singulorum pedes abluit, numaria impertita elemosyna. Tribus illis sanctioribus diebus, continue interdium ad sepulchrum Domini orauerunt. Spectaculum lugubre sui industria iucundum reddiderunt, quando Sodalem cyræo pane à venefica quadam enectum, rarò exemplo tumularunt. piè sane Adolescens sese toto septennio, quo cum morbo luctatus est, ad mortem præparauit. Vnum enim puerum, præter alios quotidianis elemosynis adiutos, pane solus sustentauit:

nun-

nunquã præstigiaticem verbulo læsit. Sodalitium Angelicum nihil cedere conatur Parthenico, tũ in operibus misericordię procurandis, tũ voluntariis verberibus, tam priuatos inter, quam publicos parietes; Cingula potius, & interulæ cilicinæ, quam frequentia postulantium vota defuere. Iucundissimam alacritatem feria quinta magnæ hebdomadis exhibuerunt, dum duodecim pauperes albis panibus, vino, musicâ, refecerunt. Experti sumus item in difficultatibus scholasticis, Consulum fauorem, licet Resp. turbata, ac ipsimet vix securi vitæ essent, imò nuper etiam ciuium in studiosos didicimus animos, cum quidam Catilinæ omnia sursum deorsumque vertere adlaborarent, atque suum p̄ephisima furiosè vrgerent; vt vno temporis puncto vniuersi nostri studiosi vrbe exigerentur, vulgò persuadentes, nihil domi à Ciuibus dici, quod studiosi Iesuitis non referrent, hi Principi. Huic figmento, exceptis desperatorum asseclis, reclamarunt omnes etiam hæretici. Foris quoque sudatum, in itinere mercatoribus persuasum, vt diebus ab Ecclesia prohibitis carnes non comederent: neũe libros hæresi infectos legerent, aures Rabulis euangelicis accommodarent. Hebdomadæ sanctiore, quæ anastasim præcedit, Nobilis quidam vnum è nostris in Ciuitatem hæreticam euocauit, in quam conscripti ad Exomogefin faciendam, ex diuersis remotis locis duodecim Nobiles; inter quos duo, abiecta contumacia, suauissimo Romanę Ecclesiæ iugo colla subdiderunt, & vnà cum alijs per mediam ciuitatem, ad templum quoddã Religiosorum, supplicantium forma inusitato exemplo, ciuibus admirantibus se conuulerunt sacrificio Missæ interfuturi, & diuinum epulum

pulum celebraturi. Ad rogū damnatis veneficis & lycanthropis, vtiliter opera nauata: vnus, quæ nullis verborum machinis expugnari poterat, vltimo die insignis conuersio, laudem & beneuolentiam Societati peperit. Alia per nos castes diaboli euasit. Quàm grata nostra opera fuerit, ostendunt trium pagorum rustici, cum viginti quatuor plaustra lignorum, in grati animi significationem obtulerunt. Hoc anno prouidentia diuina opportunissimam, & nostris vsibus exoptatissimam domum cum horto & viuatio, inter duo amœnissima Paderæ fluuenta, media fere in ciuitate liberam ab arbitris, stupentibus & indignantibus hæreticis, accepimus. Denique Reuerendissimi & Illustrissimi Principis beneuolentia hoc anno, quam in tertium annum, maleuolorum nubibus obductam, non videbamus, reluxit. Reuerendum Patrem Visitatorem ad se euocauit, & perhonorificè accepit, & de fundatione Collegij tractauit; quam te ipsa secuturam speramus. Quam antè vulgi sermone iactabatur, Societati domum ædificari cœptam, non traditurus; nuper vsit, vt aliqui immigrarent. Duo igitur incolunt. Vt Sacellanum Reuerendissimi mors sustulit, cœpit sua Celsitudo vti nostro sacerdoti tantisper. Aulicus quidam perpetuò Societati nostræ detrahebat, moriturus tamen, ea nocte, quæ vltima vitæ fuit, sæpius ingeminauit nomen Patris illius, de quo infandum crimen falso sparserat; & sibi in supremo certamine ad se voluit. Manè adfuit. Didicerunt videlicet omnes, quando viderunt eidem inimico funebrem haberi à nostro concionem, Societatem nouisse in bono vincere malum.

COLLE-

COLLEGIUM
MONASTERIENSE.

VBERIORIS messis occasio fuit Iubilæum, hoc anno his locis promulgatum; comparati ad id omni studio animi, nostrorum opera. Summa doctrinæ Catholicæ de Indulgentijs breuiter & perspicuè comprehensa, typis descripta, ad Curationes missa est, vt pro concione populo explicarent, quod factum magno cum fructu. Excitati sunt è vicinis stabulis duo Caluini de grege, qui alatrare ausi, & schedia quædam palam spargere, etiam in Urbem inferre; sed maturè à Magistratu itum est obuiam: proscriptæ illicò pestiferæ merces, cum insitatore suo. Catholicorum planè nouus feruor extitit. Indicta supplicatio celeberrima, prorsus inusitata ab annis plus minus septuaginta, seu apparatus, seu frequentiam spectes. Vexillum splendidum, insignia Serenissimi Electoris, inter Diuorum Petri & Pauli, Caroli Magni & Ludgeri imagines ostentans, à tribus nobilissimis adolescentibus per vices efferebatur, præcinentibus quatuor tubicinibus, & præeuntibus tædis octo: cingentibus verò hinc inde adolescentibus è flore nobilitatis. Clerus omnis & Parthenij Sodales, in suas quique Classes pulchre centuriati prodibant; aureæ, argenteæque statuæ, quæ iam inde ab Anabaptistico furore delituerant, nec vnquam fuerant palam, circumlatæ. Et ne singula persequar, eâ modestiâ, religione, ac maiestate res gesta, vt Vespertiliones nostri admodum hac luce percussî, oculis vehementer doluerint. Pulchrum in primis specta-

specta-

spectaculum præbuere Sodales, licet & supplicati-
 onis authores & incentores, præter Nostros, ma-
 gna ex parte fuerint; iucundissimum, inquam, spe-
 ctaculū dedere, cum pauperes mille octingentos
 in aream scholarum coactos, per Reuerendissimū
 Suffraganeū, lumen & decus non Cleri tantū sed
 & totius ditionis huius, præfectum suum, & No-
 stros Patres, principis Religionis nostræ diligen-
 ter imbutos, liberali eleemosyna donarūt. Quo fa-
 cto ad piam æmulationē incitatus Nobilis Domi-
 nus Cathedralis Decanus Ecclesiæ; qui vbi id intel-
 lexit, suo & Collegarum suorum nomine libera-
 lissimè pecunias in pauperes erogandas curauit. Se-
 quuntur dein Ecclesiæ aliæ; sed & Ciues opulenti-
 ores pro suis quisque facultatibus. Quod Christianæ
 pietatis opus hæretici nostri, qui cetera carpebant,
 non potuere non admirari, & probare. Ipso Pen-
 tecostes die, qui Indulgentijs promerendis dictus
 erat, in templo nostro mille quinquaginta, in Pa-
 ræcijs propè innumeri, Sacrosancta Eucharistia
 refecti sunt. Illud porro notare est, mirè confir-
 matos & erectos Catholicorum animos, & deie-
 ctos aduersarios, qui omnes suos conatus irritos
 esse viderunt, ideoque minus iam impudenter su-
 am exhalant mephytim. Plurimum iam Catholi-
 cam promouent, qui ex scholis nostris prodire
 Parochi; sed & aliorum insignis in religione con-
 stantia eluxit, quam nobis Doctoribus hauserant.
 Fuit, qui ex Holandia, in qua triennium mercatori
 perditè Calviniano operam dederat, huc expiandæ
 Conscientiæ gratia ad nos se conferret. Virgo pia
 in domo hæresi infecta ad prandium compulsæ, ne-
 que ludibrijs, neque sannis, neque fraude quo-
 rundam, qui se Catholicos mentiebantur, & licere
 velsi

vesci quibusuis appositis, si aliud non daretur, de-
blaterabant: neque vlla demum ratione induci po-
tuit, vt aut carnes, aut pisces carnum contactu in-
fectos gustaret. Quare certatim supersticiosam, à
Iesuitis seductam proclamare, maximè cum or-
bem saltatorium versare cum ceteris recusaret. A-
lia varia tentata, vt Religionem, quam à nobis di-
dicerat, abijceret; non tamen præstitit; sed & ma-
trem nutantem erexit, & ad Confessionem com-
munionemque adduxit. Non par alterius constan-
tia & grauitas fuit, quæ anum fatidicam adiit &
audiit, nocte vero insequenti miris spectris territa,
visa præfocari à Dæmone, donec ad Penitentia re-
media confugit, vnde & alter, qui iam laqueum sibi
pararat, opem consecutus est. Adducta ad nos est
femina, quæ energumena credebatur; sed remissa,
quod nulla indicia aduerteremus; dum curru in-
sider ipso itinere, ecce tibi biduo columba niuea
identidem aduolās, quasi immurmurat nescio quid
in aurem. Illa se monitam, ait, Monasterium repe-
tar, ibi liberandam ab infessore dæmone. Redijt
itaque ad nos, edocta munire se signo Crucis, &
columbæ illi occinere, si reuertat, Omnis Spiritus
laudet Dominum; tum etiam conspuere acceden-
tem; ita ab omni morbo, omnique illo consortio
cum illa columba liberata est. Illustre illud: Mer-
cator ex Hollandia huc venerat, ad Francofurtu-
nas nundinas iturus, qui religioni, quam in nostris
scholis ante annos aliquot didicerat, iam septi-
mum annum lucrum anteposuerat. Hic dum tem-
pla Urbis huius lustrat, in picturam incidit, quæ
supremum Christi iudicium referebat, quo spe-
taculo totus cohortuit: & licet salutarem illum
timorem varijs artibus conaretur, excutere; non

M m tamen

tamen; adeo ut cum socijs se itineri dare non auderet, præ conscientiaæ terrore: nec animo prius quieto esse potuit, quam per exomologesin cum Deo in gratiam redijt. Quindecim ab hæresi aboluti: libri noxii subtracti, odia sopita; capitales inimicitiaæ compositæ, disiectæ perniciose societates, aliaque id genus præstita. Fuere qui flagris, catenulis, cilicijs crebrò carnem edomarent, non tantum Sodales Parthenii, sed & matronæ honestæ & Virgines. Scholæ florent; etiam ex urbibus sub Caluini iugo gementibus pelliciunt auditores. Oldenzalia vna, veteres Salios inde emigrasse nonnulli putant, denos quinos misit, licet Buccinatores Caluiniani non desinant palâ è suggestu contra furere; sed adeò feliciter, vt quidam, qui eam ob rē traducebatur à Rabula, filium alterum, qui inter Lutheranos agebat, inde reuocatum, huc ad fratrem nobis operam dantem, miserit, eadem disciplina imbuendû. Interim rumpuntur ilia Codris illis, paricidas filiorum parentes illos proclamant; sed vano boatu. Ostendere sepe pietatē discipuli, siue in respiciendis constantissimè vetitis cibus, siue in hereticorû contra nos aut religionem nostrâ calumniis, siue in adducendis ad faciendam peccatorum confessionem; adeò vt puer quidâ sexagenarium, à miliari vno, eam in rem huc attraxerit. Creuit liberalitate piorum res domestica, & templi supellex. Es alienum mille dalerorum, quo iam premebamur, dissolutum: recenti amplius Daleri ad inopiam subleuandum dati: totidem ad templi ornatum, accessere peripetasmata auro argentoque intexta quinque, vna cum vestibus sacerdotalibus omnibus magni pretii: aliaque nonnulla, quibus suum in nos, templumque nostrum animum declararunt.

M I S S I O

M I S S I O R I T -
B E R G E N S I S .

ET si non abs re missio Ritbergensis produci videbatur longius, quàm fortassis rationes Societatis ferrent; egerunt tamen magno studio Comites generosi cum superioribus, ne operâ Nostrorum, in hisce recentibus conuersionis principiis destituerentur. Heresim deseruerunt Nostrorum opera quatuordècim, pluresque supersunt religionis Catholicæ candidati. Fuit Adolescens domi nobilis, obfirmatus adèd in Lutheranismò, vt amplius biennium in illo expugnando nequicquâ laboratum sit. Hoc primum anno, cum Iubilæi gratiam festo Ascensionis celebratum iri in Arcis sacello cognosceret, magno se ardore dedit; etsi matrem videbat ex infelici dolore dies aliquot decumbere, vixque posse sustinere filii aspectum. Vt autem iuuenis ob bilem matris ne fatisceret, Ill. Comes Ioannes eum ad se, vt tum ex pedum dolore in lectulo attinebatur, euocauit, & acri oratione ad constantiâ incitauit. Hoc vero vt exemplum vidit soror adolescentis natu grandior, quamuis iras matris longè magis formidabat; tamen conueniendi Patris furiam captauit occasionem; postque audiram accuratius doctrinam Catholicam, manus dedit. Quidam ad hæc nobili genere, in aulis hæreticis annos non paucos exegerat, obduratior in erroribus, hunc cum ab Hungarico reducem bello sacerdos humanius esset per varia interualla allocutus; venit tandem vitro in cubiculum, petitque de Confessione informari: nec mul-

tò post Sacramenta singulari pietate vsurpauit, vt iam mitentur, in bellicoso homine, admirandam metamorphosin Aulici. Alterum, idem, ex eadem expeditione reuersum, cum morbus grauior occupasset, bidui magno labore, diu multumque tergiuerlantem, exemptis omnibus scrupulis traduxit ad fidem. Adierat officij causa, ex ditione Comitis non Catholici, Virgo nobilis arcem, vel primis ab annis hæresi tam addicta, vetulo vt Prædicanti psalmodiam impiam è suggestu inchoanti, succentricis operam, conspicuo in loco præstaret; quæ auditis concionibus, cum expetiuisset colloquium de Religione, capta ad extremum fuit: neque prius discessit, quàm hic obeundis Eucharistiæ & Pœnitentiæ Sacramentis Catholicam sese factam ostendisset. Et quoniam erat huic Virgini cautè procedendum, ne mutationè intempestiuus cognoscerent hæretici; Comites ipsi propinquam eius, induratam in Lutheri stultitia, distulerunt in seram noctem, dum in sacello confessionem Virgo absolueret; vixque reuerterat domum, cum Lutherani Nobilis Collegij Antistitam, honoratam feminam permouit, vt Patrem ad se vocaret; quæ licet hæresin pertinaciter diu adamarat, tamen mutauit omnino animum, decreuitque abdicato Luthero, referre se ad maiorum fidem; utque securius confiteretur, quoniam Ritperga est nimium suspecta, vir Nobilis, & ipse emerfus ex hæresi, obtulit hospitium arcis suæ; vt per speciem epuli inuidentur Virgines, ac rum adiungantur ad Ecclesiam. Nam cum Virginis Ritpergæ conuersæ feruorem notasset Prædicans, quod iam recusaret cantillare in templo, & obuerso tergo pium in librum esset abrepta; furere cœpit ac bacchari; & tamen Virgo nobilis

nobilis perstitit, sororemque acciriè vicino loco curauit, vt ipsa quoque eriperetur ex inueteratis malis opinionibus. Miles quidam saucius apud hæreticum decumbens, Sacramentis Catholicè munitus est: & altera Virgo in fide, quam non ita pridem susceperat, nutans, firmata. Edixit serio generosus Comes, ne festis diebus vlli subditorum, itare in arcis sacellum cupientium, aditus præcluderetur: & iussit præterea nobiles, Equitesque non Catholicos, qui adhuc refugerant templi conciones, consequi sese, vt iam numerus auditorum sit densior, spesque appareat non paruula, complures captum iri. Excursum insuper ad varias Nobilium arces, vulgique mappalia, & in agrum finitimum, vt paulatim primores Societati conciliarentur, & rudis turba Catholicam fidem, pietatemque cognosceret: nec vertit malè apud nobiles, quorum animos pellexit in studium Societatis, & resipere item plebei, apud quos tanta est in hoc tractu ignoratio rerum sacrarum, vt oblata Crucis imagine, mysteriū se nescire affirmant, & præcepta à se diuina seruari posse impudenter abnegent. Sed est in hac ora cacodæmonum in filios diffidentia mira potestas, vt incantationibus veneficiisque non pauci sint addicti, cogaturque Magistratus ob maleficiorum graues iniurias, seueras habere de fontibus quæstiones; quare præter captiuos alios, quos visere Pater solet, etiam sagarum carcerem lustrauit. Erat verò ex veneficorum numero decrepita anicula, quæ pertinaciore silentio obdurat aduersus acerbissima tormenta; cui postridie, assistentibus claro die excubitoribus, ceruices diabolus elisit; quod euenit etiam alteri, cum staret erecta apud quæsitores, leuiterque tantummodo

in dexterum humerum caput reduceret. Igitur in aperiendis diaboli fraudibus, & explicandis veneficiorum causis, suggerendisque remediis laborandum apud Catholicos hæreticosque, haud modicè fuit. Puella iacebat rusticana horrendis exagitata intemperijs, quarum finem inuenire mæsti parentes cum non possent, Ritberga bis Patrem euocauerunt, qui in frequenti confluxu agræstium censuit placandum ante omnia sollicitis precibus Deum, nixusque genibus cum Rusticorum turba fecit orationem: deinde audiit confessionem ægrotae, perque hanc occasionem de Cacodæmonum callidis imposturis euitandis admonuit conuenas, & separatim improbi detexit plani fraudes, qui ex monstruoso libello coniurationes se felicius editurum iactabat, quam faciant sacerdotes Catholici; nam cum illum valde premeret noster, ad promendum exorcismorum volumen, tergiversitantem cœpit, donec vulgus hominis impietatem pænetangeret, atque etiam apud Patrem detestaretur. Libri noxij sublatis; subuentum iis, qui morbo aut egestate premebantur; captiuis à generosis Comitibus ventia impetrata. Cum autem ab Vngarico perdifficili bello sospes tandè reuertisset Comes, cordi fuit illi in primis, vt grati animi testificandi causa, cum generosa Coniuge familiaribusque aliis, religiose Sacramenta perciperet: tum quoque pecuniam copiosam, quam pro incolumi reditu desponderat, in pauperes expenderet. Sed assœclæ Martiales, cum se in otium recepissent Aulæ, ex molestissimis hybernis morbo duriter affligi cœperunt, quare viscera materni amoris in illos præcipuo studio effudit pia Comitum coniux; dumque Pater obiit lectos clinicorum, audit exomologes;

geses, corpora diligenter ipsa curabat: nec cel-
lam modò patere vinariam ac penu volebat, sed
suo in cubiculo habiliorem confouendis stomachis
cibum coqui. Inter hæc visum exercere Illustri-
um fidèi tyronum patientiam Deo, extincto præ-
ter opinionem filiolo primogenito, quem lætitia,
superiori ætate, susceperant, quod contigit eo die,
quo Saluator commune generis humani delictum
atroci morte persoluerat; cum ambo Comites vs-
que in multam vesperam, pro salute infantuli com-
procati ante diuinam Eucharistiam fuissent; neque
tamen ceciderunt animis, cum enim inauditum
est in cubiculo de interitu pueri, conuersa ad Illu-
strissimum maritum Generosa Domina: Bono, in-
quit, animo simus, mi Domine, hodie Saluator
noster mortem pertulit, & cum ipso paruulus no-
ster expirauit; certi equidem sumus, optimè esse
defuncto: incerti eramus de ventura ætate, quâ
poterat intellectum eius mutare malitia: abstulit
primitias matrimonij Dominus: compensabit eas-
dem nouâ benedictione. Vt autem rara est sola ca-
lamitas, ita super hoc vulnus additum aliud est po-
stridie, cum nunciatum fuit, Comitem fratrem,
quem sperabant adiunctum iri Ecclesiæ, in ætatis
flore extinctû in itinere; tum vicem anime misera-
ti non fleuerunt, sed eiularunt, vixque vllam ad-
misere consolationem: & tamè sequenti die com-
munionem piè admodum in sacello celebrarunt:
paulloque post cum funebri Catholica symphonia
efferi ad sepulcrum infantulum curarunt. Neque
voluit opportuno dolori lenimento destitui Gene-
rosos Comites Deus. Nam Pontifex Max. aman-
tissimas misit literas, quibus dolorem piorum Do-
minorum perhumaniter mitigabat; & partum no-

uæ sobolis, paterno prorsus affectu, cum Apostolica benedictione imprecabatur. Dein adulto fermè Autumno, cum se breui spatio bis percipiendæ religiosè cælesti Eucharistiæ comparasset Domina, feliciter enixa filiolum fuit, quam Noster in conuentu splendidæ Nobilitatis, suscipiente Illustrissimo Paderbornensium Principe, baptizauit in sacello, post habitam de Regenerationis mysterio ceremonijsque concionem, quæ tam secundis auribus est excepta ab hæreticis nobilibus, vt dixerint, se vel diem integrum audituros sacerdotem fuisse: seque etiam separatim perbeneuolos Patri ostenderunt: ac breuiter, facit lætitiã bonis Comitibus eximiam, quod videant, non modo Religionem hic instauratam bene succrescere; verum etiam Ritpergam suam effici paulatim tutum confugium illorum, qui in finitimis dittonibus Dominorum non Catholicorum delitescunt fideles: vel qui pertæsi erroris, etiam redire ad maiorum religionem cupiunt: ac fecere duo Legati à Comitibus non Catholicis, qui confectis negotijs hinc relegere viam prius noluerunt, quam, facta exomologesi, sacram Eucharistiam publicè percepissent.

COLLEGIUM HILDESHEIMENSE.

OPERA Nostrorum cum pijs, tum impijs fructuosa fuit. Conciones ordinariæ in summa æde, & diuersis in pagis, magno Auditorum bono, frequenter sunt habitæ. Exercitijs spirituales aliquot ex culti: artes magicæ abiectæ: plures tum Ecclesiastici, tum sæculares, ad frequentior

rem

rem vsam sacramentorum traducti: epulis caelestibus accubere bis mille, sexcenti sexaginta. In duobus pagis ab vno tantum Sacerdote tredecim supra sexcentas confessiones auditæ: consuetudo sæpius communicandi introducta. Doctrina Christiana hucusque propter pericula, quæ ab hæreticis imminere videbantur, intra mœnia in vnico sacello se continebat. Hoc tandem anno in quatuor pagis, maximo incolarum fructu, explicari cœpta; in quibus tanta erat ruditas, vt vir quidam quadraginta circiter annorum, publice professus sit, se nunc demum cognouisse, quis orationis Dominicæ, salutationis Angelicæ, & symboli Apostolici author extiterit. Malæ consuetudines abrogatæ; & quòd diebus festis, facta Elevatione, turmatim templo excurrerent. Inducti sunt etiam, vt templum ingredienti & egredientes, aqua benedicta se aspergant. Is amor Rosariorum in vno pago excitatus est, vt viri iuxta ac feminae nec precibus, nec pretio parcant, vt habeant: nec aliter, quam collo appensa circumferant, quò nocte vti possint. Nonnulli sub hæretico Principe degentes, Rosariis pænè quotidianis, quæ sub concione suorum ministrorum identidem recitant, religionis mutationem, per intercessionem Beatæ Virginis, se impetraturos sperant. Egregia in ornandis templis suis & statuis, Rusticorum liberalitas extitit. Supplicationes longo tempore intermissæ, suadente nostro sacerdote, iam reuocatæ sunt. Horum studium in templi ornatu, pagi vicini æmulantur, & supplicationes intermissas omnino reuocare in animum induxerunt. Itum præterea est bis ad loca quædam Saxonie remotiora, quæ Principibus à Catholica religione alienis parent; vbi facer-

facer-

sacerdotes in audiendis Confessionibus, & sacris
 faciendis instituti: modus ritè confitendi plerisque
 traditus: centrum circiter, per Confessionem pec-
 catorum, conscientias suas emacularunt, & ad me-
 liorem vitam se receperunt. Inter nonnullos diu
 multumque dissidentes, pax composita est. Mari-
 tus cum vxore quatuor annis, non optimè conue-
 niebat: res eò deducta erat, vt filij parenti vitrico
 mortem minitarentur. Persuasum omnibus, vt
 præmissa generali confessione, iras & similtates
 ponerent: viro præterea, vt, quàm hactenus fa-
 ctum fuerat, rebus diuinis studiosius operam daret,
 pecuniarum amorì modum poneret: vxor, vt ma-
 rito præiret exemplo, quod præcipuum erat in suo
 mundo muliebri, cingulum argenteum D. Virgini
 sacrum esse voluit; vt, quo ipsa mundo seruiens se
 cinxerat, modo corona argentea caput D. Virgi-
 nis cingeret. Item duo alij, qui diu fatale odium
 fouerant, ac alter alteri mortem minatus fuerat,
 ope nostri sacerdotis, datis vtrimque dextris, re-
 conciliati sunt. Mulier ægra, voto D. Virgini fa-
 cto, habere cœpit melius. Quidam ex vicina ciui-
 tate hæretica oriundus, cum diu aduersa valetudi-
 ne laborasset, nec sanitatem recuperare posset;
 vouit Deo, Catholicum se futurum, si pristinae
 valetudini restitueretur. Voto facto, statim sanitati
 restitutus fuit, & votum Deo reddidit. Qui cum
 publico scandalo, vxore viuente, multos iam an-
 nos pellici assueuerat, ad saniozem mentem redu-
 ctus. Gymnasium nostrum cursum suum tenet, &
 celebratur consilio & iussu R. P. Visitatoris. Clas-
 ses in domo Collegio vicina coniunximus, quas
 alias, non sine magno nostrorum incommodo, di-
 uersis in locis habuimus. *Æte campano iam Di-*
scipulos

cupulos nostros conuocamus, & hæreticorum auditoribus desiderium nostri Gymnasij excitamus. Aegrè ferunt verbi ministri, tam insignes Adolescentes ex diuersis locis ad nos confluere: Superintendens in patriam & nomina singulorum diligenter inquisiuit; vt à Principibus Lutheranis, per suos symmistas, interdicta extorqueat, quibus reuocentur. Sed brutum fulmen parum terret plerosque. Sunt qui dicant, se potius patriam, parentes, & omnia derelicturos, quam agnitam semel Catholicam veritatem. Nobilis puer in scholis nostris Ecclesiæ partus, vehementer à matre, cognatis, & Prædicantibus sollicitatus fuit, vt ad hæreticos rediret; maximè cum Princeps mandato interdixisset, ne vel nobiles, vel alij subditi, filios ad Iesuitarum scholas amandarent: & qui eas frequentarent, quamprimum reuocarentur. Sed irritò planè conatu; nam non solum omnibus illorum artibus illudit, sed etiam animo obfirmato statuit, potius in exteris terris ostiatim stipem colligere, quam à Catholica religione iterum deficere. Quatuor ex Nostris discipulis ad S. Benedicti disciplinam se receperunt, quam alter, noster itidem aliquando discipulus, deseruit infeliciter. Non multò enim post nefariam defectionem, dum spiritu Lutherano, meroque ebrius bacchatur cum suis, quatuor illi letalia vulnera inflicta: & quamuis mortem euaserit, ægrè licet, vsu tamen dexterae manus, qua iuramentum sceleratum præstiterat, nunquam se popinam Lutheri deserturum, priuatus perpetuò: ad hæc pronus, velut incuruicercuicum pecus ingreditur, despectans sibi paratas apud inferos sedes. Sodalitas B. V. in dies magis & magis efflorescit, cui iam non tantum adolecentes,

res, sed etiam viri graues Ecclesiastici, tam cathedralis, quam aliarum Ecclesiarum Canonici, nomina sua dare cœperunt; è quibus vnus, genere nobilis, ac virtute, olim Collegij Germanici Alumnus, hoc tempore Sodalitatis præfectum agit. Parochus quidam, nunquam alias Nostris confiteri solitus, ad Sodalitatis probationem admissus, octauo quoque die optimo Catholicorum exemplo, publicè nostro sacerdoti exomologesin facit. Corporis flagellationes, & cilicia spontè suscipiunt: Diuam Virginem singulari amore prosequuntur. Pauper quidam pane & aquâ propemodum victitans, nummos nomine eleemosynæ sibi datos studiosè collegit, & imaginem D. Virginis annunciator, in scio Patre Sodalitatis, quatuor daleris artificiosè pingi curauit, eamque Sodalitati obtulit. Abducti ab heresi triginta sex; inter quos adolescens quidam Martinus Lutherus, eiusdem planè nominis cum notissimo illo Germaniæ hereticarcha; qui tantà Prædicantibus fiebat, vt sperauerint, imò etiam dixerint, per illum Lutheranismum iterum instaurandum. Sed spe frustrati sunt: nam per Diuæ Virginis Sodalem ad sacerdotem nostrum adductus est; qui ei ex tomis Lutheri, doctrine Lutheraniæ ortum & progressum à diabolo esse, perspicuè monstrauit: itemque Lutherum credidisse, & docuisse diabolum ritè Pastoris officio fungi, & Sacramenta administrare posse. Post hunc congressum, valdè humanitatem nostri sacerdotis admiratus, religionem sibi faciebat, quod antea tanto odio Iesuitas fuisset prosequutus: cumque iterum & ter- tid accessisset, constitutum planè habuit, Luthe-

ro vnà cum hæresi nuncium remittere, & in gremium Ecclesiæ Catholiæ se recipere. Interea superintendens de re certior factus, & Rector scholæ, qui adolescentem non tantùm nebulonem publicè in auditorio proclamauit; sed mandauit insuper, hospes supellectilem eius quam diligentissimè includeret, nec quicquam ei, nisi iustus restitueret: apud quem adolescens, fide ardens, cum sermonem de religione, & contradictionibus Lutheri instituisset, ad Superintendentem abire iussit, se Philosophum, non Theologum esse dictitans. Instabant etiam condiscipuli, vt vel propter nomen suum Pappista ne fieret Superintendentens multis modis eum reuocare à veritatis luce conatus fuit, timebat nimirum, ne summo cum dedecore ipsorum, Martinus Lutherus scholas Iesuitarum frequentaret. Itaque cum aliud non possent, negant supellectilem se restituros, nisi chirographo restetur, se apud maledictos Iesuitas literis operam non daturum, nil recusauit adolescens, sic enim ipse secum cogitabat. Non equidem apud maledictos Iesuitas in studia literarum incumbam, sed apud benedictos; ac proinde haud inuitus tale chirographum ipsis relinquam. Igitur dato chirographo, & supellectile recepta, quamprimum ad nos aduolauit: & inscijs omnibus, per octo dies Exercitijs spiritualibus animum magis excoluit: ac tandem facta professione fidei, & animo per confessionem expiato, sacraque Communionem percepta, aliò studiorum prosequendorum causa ad Nostros profectus est. Alius Adolescens noster discipulus nomine Benedictus Eggardus, cuius & parens Prædicans, & auus Superintendentens, antequam

antequam ab hæresi absolueretur, maius certamen cum eodem superintendente, & aliis verbi Ministris habuit. Nam cū suis popularibus, hereticorum scholas frequentantibus, affirmasset se ad fidē Catholicam inclinare; Lutheranam Ecclesiam diaboli synagogam esse; vehementer rogarunt, vt non pateretur se à Iesuitis decipi: vna cum ipsis superintendentem adiret, & ea quæ dixisset, probaret; si vera conuinceret, se Catholicos futuros: sin minus, ipse Lutheranus, vt erat, maneret, eorumque scholas adiret. Accepta conditio, & superintendenti ab illis indicata; qui adolescentem per Deum obtestari, se conueniat, suasque difficultates proponat. Factum; accipitur primò humaniter; sed vbi cœpit premere acrius, illico homini fastuoso bilis in naribus: perit adolescens, aliquem sibi nominari, qui idem prorsus cū ipsis senserit vnquam. Hic primum furere Doctor ille Euangelicus: solennem hanc Iesuitarum esse cantilenam dictitare: tandem Ioannem Hufs, execrandæ memoriæ hominem edere: verum cum adolescens reuersus ostendisset, in scheda etiam allata, discrepare eos maximè; pro Lutherana modestia discerpit schedam, & obbruit. Deinde adolescens de libris Lutheri quæsiuit, in quibus se aiebat apud Iesuitas nimis quam obscœna & indigna legisse; & ipsum adeo Lutherum in sua doctrina dubium, & in omnibus inconstantem agnouisse; ad quæ cum Doctor ille nihil aliud respondisset, quam frigidum illud: Quid tibi cum tomis Lutheri? occupationes prætendens adolescentem dimisit; aliàs redire iussit, fecit ille quod erat iussus; sed vix tandem cum tertium rediisset, aditum inuenit; quoniam magnus ille minister sibi à puero metuens,

metuens, tres alios Prædicantes in consilium adhibuit. Atum primò de locis notatis ex tomis Lutheri, posuerat inter cetera, tanquã superbè & impiè dictũ à Luthero, se Euangelistam esse, nec doctrinam suam aliunde, quam à Christo de cælo accepisse. Hinc stomachari & indignari Prædicantes, & dicere: Ecquis hic error est? quæ impietas? nonne nos omnes Euangelium habemus à Christo? nonne Lutherus fuit Euangelista? nonne hic superindens noster: nonne cæteri Collegæ nostri: nonne parens tuus est Euangelista Dei? tum adolescens: Modeste, inquit, mecum agaris velim, si in viam reducere me paratis; alias me potius deterrebis. Nam si Lutherus fuit Euangelista Dei, & ore Christi locutus est, omnia quæcunque docuit, firmiter ab omnibus sunt credenda. Quod cum illi assenti essent, protulit confestim sententias Lutheri contrarias de numero Sacramentorum, de alijs; ex quibus cum se explicare non possent, neque tamen abisterent adolescentem perurgere, in fide Euangelica & Apostolica permaneret; Agedum, inquit, primum & certum Papisticæ religionis authorem nominare: tempus, locum, quo primum secta illa cœperit designate, & vester ero. Cui superintendens: Mi Benedicte intermitte ista, & nostras scholas ini; dabimus operam, vt bonum hospitium habeas. Sed ille: certum authorem, quaeso vos, Papisticæ Religionis date. Hic superintendens: Innocentius inceptit, ait; non fuit tamen omnium primus, sed nonnulli ipsum antecesserunt, quos non ita nominare possumus. Cum vero adolescens mentionem sancti Dionysij, de quo forte audierat, fecisset: illumque in doctrina cum Papisticis conuenire affirmasset; excepit Minister: Se
nec

nec Dionysium, nec Augustinum curare. Postrema quæstio fuit de Sacramentorum numero, quam vltro Prædicantes adolescenti posuerunt. Quibus ille: Si de Catholicorum Sacramentorum numero quærant, expeditum se habere, quod responderat: si de Lutherano, certi quid affirmare non posse, cum ipse Lutherus nunc vnum, nunc duo, nunc plura, nunc pauciora numeret. Ex Catechismo, inquit, quot didicisti? Ego quidem, ait, olim duo didiceram; sed nunc, si Lutheranus esse velim, non habeo quod credam: ecce enim duos Catechismos eiusdem authoris (Morlinus is erat, magnus nuper in his partibus superintendens) quorum alter duo, alter tria memorat Sacramenta, & simul in mensa ponit vtrumque. Confusi, sed non pudefacti Prædicantes aiunt: Tu patrem tuum sequere, & quem ab eo didicisti Catechismum tene: & si quidem scholas nostras frequentare animam induxeris, ad nos redi: sin minus, abi quò lubet; nos scrupulum tuum non curamus. Adolescens itaque in fide Catholica confirmatus, sic ab illis discessit, vt statim de peccatis confessus sit, & sacram communionem perciperit. Quod cum Prædicantes intellexissent, timentes, ne quam ignominiam notam contraherent, publicè contra eum sunt concionati, suosque admonuerunt, ne vel cum Iesuitis, vel etiam cum eorum discipulis de Religione disputarent; desperatum esse de conuersione illorum. Nobilis quidam adolescens, cum vanam opinionem, quam de Religione imbiberat, eiecisset, interrogatus, an adhuc aliquod dubium circa Religionem haberet, respondit, se certo scire, Lutheranam Religionem esse falsam; ac proinde
Cal-

Caluinianā minus posse esse veram, cum à Luthe-
 ro profluxerit. Quidam canitie venerabilis in ex-
 trema quodāmodo senectute, relictis Lutheri er-
 roribus, cum Ecclesia Catholica in gratiam redijt.
 Alius noster discipulus Catholica religione sus-
 cepta in patriam reuersus, parentes in multis de
 fide Catholica edocuit, & libros hæreticos, con-
 sentientibus illis, combussit. Quædam parentum
 Catholicorum filia, etsi nondum Catholica, cum
 ad vicinam ciuitatem hæreticam transferenda es-
 set, ad nostrum sacerdotem confugit, ac multum
 rogauit, ne sineret se in hoc animæ periculum in-
 cidere. Actum cum parentibus, & bona ipsorum
 gratia hæreseos periculo exempta. Monialis virgo
 olim Catholica, hæresin magis externis actibus,
 quam animo, ob metum complexa, incidit in hy-
 dropem morbum; quò aliquot annis conflictata,
 summis precibus à Superiore etiam hæretica con-
 tendebat, vt sibi liceret ad Monasteriū Catholicum
 huius Ciuitatis aliquamdiu concedere: neganti Su-
 periori, ac diuersitatem Religionis excusanti, tum
 quidem acquieuit; sed postea, conscientia stimu-
 lante, illud saltem impetrare conata est, vt in vr-
 bem hanc adduceretur; atque à Medicis curari pos-
 set. Impetrauit; adducta est, & apud ciuem quen-
 dam hæreticum collocata. Sed nulla quies Virgini,
 donec ad opratum Monasterium peruenisset; vix va-
 num diem manserat inter Virgines, cū morbo co-
 mitiali in lectum deijcitur: & sacerdos noster accer-
 situr; qui vbi religionem perterrita, illa catholicam
 se viuere ac mori velle significat, quare Ecclesie
 Catholicæ reddita, & sacre vnctionis Sacramento
 munita, pie in Domino defungitur.

Si videret mutaliter no. N n COL-

COLLEGIUM EMBRICENSE.

INGRESSI societatem tres Adolescentes: duo Exercitijs spiritualibus exculti: res familiaris non censa, sed amicorum liberalitate creuit. Scholæ quadringentos auditores habuerunt, quot nunquam nostris moderantibus. Aliquantum postea pestis interuentu, diminui cœptæ sunt; quæ etiam discipulos aliquot sustulit; quorû vnus grandisculus eam à contubernalibus laudem ferebat, quod horas quotidie aliquot in precibus consumeret. Post Kalendas Iulij, cum & haberi annua supplicatio, & nundinæ solennes, in magna conuenarum frequentia solent; exhibita est sancti Iosephi à Discipulis historia, tanto concursu, vt tota oppida etiam hæreticorum, effundi ad spectaculum viderentur: nec amplissimum fori spatium multitudini ferè sufficeret; tanta agentium dexteritate, vt nihil homines magis dolerent, quam postero non reddi: tanto spectatorum motu, vt plurimis lacrymæ manauerint. Cum cælum illa die esset pluuium, contra quàm Catholici expectabant, & optabant hæretici; tota actione concessa, singulari Dei beneficio, est serenitas. Sodalitas Beatissimæ Virginis vt numero aucta, ita & studio piarum exercitationû; quas magna semper Sodales frequentia & alacritate, non minus reliquo anno in festis maioribus, quâ per quadragesimam quot hebdomadis, egregiè in corpora sæuientes obierunt. Adolescens quidâ lenta tæbe consumptus, ingredi non poterat: videntque mortem propinquam, vt confessarium haberet è
Nostris,

Nostris, longissima via à matre ad sacellum nostrum agrè perductus, confessus est & communicavit: deinde, quod dudum desiderauerat, Sodalitati etiam adiunctus; cum non multo post vita viresque penitus deficerent, Sacramentis nouissimis petiit muniri. Itaque sacerdos Sodalitatis, multis facibus prælucentibus, & longo sequente Sodalium ordine, ad eum sacrosanctam Eucharistiam detulit, inunxitque; hominibus in reditu passim ad inusitatum spectaculum se in vias effluentibus, adeoque approbantibus, ut quinquaginta annis nihil simile visum faterentur; cumque pari pietate vniuersa Sodalitas mortui funus duceret; ea res charitatem Sodalium tota vrbe celebrauit, quod ob id accidit, quod eiusmodi occasio Sodalitati nondum obrigerat. Hunc consecutus haud multo post veteranus, qui sine studiis imposito, in patriam reuocabatur; vbi cum saluti eius magnum discrimen impenderet, Beatissimæ Virginis, quam impense amat, precibus, raptus est prius, quam malitia intellectum eius mutaret. Apud hunc moribundum, cum Sodales inuicem vigilassent, mortuum maiore etiam honore extulerunt, diuersis feretro epithiis præfixis; & iure, cum supremis congregationis muneribus, ob virtutem præfuisse. Alius, cum vrente peste vicinam mortem persentiret, voto ante facto, religiosæ vitæ ineundæ si conualesceret, piè apud nos sacramentis se muniit, ac tandem in patriam regressus, cum magna suorum ædificatione, Deo spiritum reddidit. Pueri quoque Nobilis insignis hac in re virtus apparuit; qui ad suos æger reuehendus, etsi minus periculi suberat, tamè quod domi sacramentorum facultas deesset, deferri ad se sacram hostiam orauit, eaque sumpta.

alacrior abiit. Præter eos, qui Societatem, alias item religiones aliquot complexi sunt. Sacellum nostrum festis diebus sollemnioribus, ingenti pœnitentium concursu celebratum est, sic ut ob angustias, & sacerdotum penuriam satisfieri omnibus non potuerit. In Paschate quidem ad multam noctem sedere confessarij, dimissis etiam qui expectabant. Visa multum crenisse pietas incolarum, & frequentandis supplicationibus, quæ hoc anno summa religione & ordinum densitate sunt obita: & sacramentis obeundis. In vna Processione quinquaginta paria nudis pedibus incessere, in quibus non paucæ è primoribus: aliæ cilicijs indutæ fuerunt. Ad Iubilæum emerendum, præter multorum dierum operam in audiendis confessionibus positam, in vno sacello nostro, in quo impertica semper populo est, sollemnioribus diebus, communio; plures quàm vnquam antehac, Eucharistiæ ferculo sunt pasti. Ab heresi absoluti aliquot. Confessiones generales & multorum annorum, & ab ipso viuendi initio, auditæ plurimæ. Fuit, qui ea solum de causa, ex Hollandia huc veniret. Danus negotiator Lutheranus, per Hollandiam domum rediturus, venit ad nos flagitans communionem, quo tutius iter in patriam exigeret; cuius statu cognito, sacerdos noster eum in Catholica fide instruxit, effecitque vt, facta totius vitæ confessione, Catholico ritu communicaret. Fuit matrona locuples in Catholica religione confirmata, quæ eius vnus rei causa patriam reliquerat. Hæc in Hollandia hæreticos habet parentes; cum vndecim annorum esset, angri vehementer cepit, an veram fidem haberet, multisque lacrymis orabat Deum vt veritatem sibi ostenderet: addebatque, diuino

no instituta, precibus afflictationem corporis. Cum huius rei sollicitudine diu mœsta incederet, animadvertit id ex cognatis Catholica quædam; cui cum animi ægritudinem aperuisset, ad sacerdotes adducta est, & de nostra fide instructa. Tum cœpit carnibus abstinere, statim jeiuniorum diebus: & si quando durid faceret, parentes rogarent, causulam aliquam prætendebat. Iussa vero conciones adire ministrorum, turba egredientium è templo se immiscebat, cum interea Catholicos accederet: sicque parentes eludebat. Vbi ad nubiles annos peruenit, inuitæ ac renitenti hæreticus maritus obtruditur; quem cum ad annum reiecisset, intereaque semet confirmasset, hac tandem conditione coniugium iniit, vt sibi Catholicæ religionis colendæ arbitrium coniunx relinqueret. Hic multa ytrinque inter ipsos de religione orta disceptatio, cum ille hæresin persuadere vxori omnino conaretur, hæc omni ratione fidem defenderet: tandem ille importunitate mendacisq; vxorem non quidem ad se traduxit, sed vt de fide dubitare inciperet, pepulit; cum præsertim nunquam, quæ ratio viuendi credendique in locis Catholicis seruaretur, vidisset. Non destitit tamen Deum obnixè rogare, ne se desereret, quiduis facere parata, vt certam salutis viam cognosceret, atque huiusce rei causa fugam aliquo paullatim meditari; urgente eam maximè liberorum periculo, quos iam grandiusculos, cogere pater ad Ministrorum conciones audiendas planè statuerat. Cum ergo in morbum grauissimum incidisset, trepidantique & anxie sacerdotis copiam sibi vir negasset, decreuit primo tempore ab eo se seducere: captataque eius rei oportunitate, simul ac conualuit, Embricam se cū

ternis liberis contulit. Ibi sacerdotem nostrum ad-
iit, eique consilium statumque suum totum ape-
ruit, qui dedit primò operam, vt in fide Catholica
eam recte instrueret: confirmatamque ad feren-
dum quemuis, pro salute sua Christi que fide, calum
compararet. Postquã ergo veritatem edocta, mo-
res etiam Catholicorum, ceremoniasque factorum
nostrorum aspexit, gustatò etiam sacramentorum
vsu & pteationis; nostræ religionis sanctitate a-
nimo ab omni dubitatione iam soluto, Christi im-
properium omnibus Ægypti opibus volens libens-
que præfert. Multi peregrini è diuersis locis huc
Sacramentorum causa venerunt: multi in magnis
difficultatibus adiuti: quædam è pellicatu extra-
cta, cui de salute animæ cogitanti, obiiciebat hanc
blasphemiam dæmon: Nunquid ego tam bonus,
quam Deus? sed sacramentorum remedio ad fru-
gem tranquillitatemque, post summos conscien-
tiæ cruciatus, reducta per nostrum est. Marrona
primaria è propinquo hæreticorum oppido, om-
nibus festis, rei diuinæ causa Embricam ventitat,
& apud nos crebrò sacramenta frequentat: ac licet
sit iuncta matrimonio, mirum tamen in modum
est orationi & pænitentia dedita, vt biduum inter-
dum sine cibo traducat. Quædam etiam anus
pauperes, è remotiore oppido, magno labore, pe-
dibus aliquoties huc sacramentorum causa se con-
ferunt; multi è vicinis Catholicis, hæretica loca ha-
bitantibus, ad festa maiora liberos suos propin-
quosque huc mittunt, vt in fide instruantur, sacra-
mentisque confirmentur: multi etiam, huius rei
causa, eos apud ciues in hospicio collocant, vt in-
ter collegij fructus non sit postremus, qui ex adue-
nis ab hæreticorum terris capitur. Catechismo-
rum

rum & concionum muneri, sua auditorum nec frequentia, nec ingens vtilitas defuit. Sacerdos rogatu Canonorum, missus in Paschate ad quoddam oppidum, concionibus confessionibusque audientibus, non solum magnam Societati gratiam collegit; sed magnū etiam fructum retulit, omnibus fere incolis per ipsum expiatis: eratque tanta confitentium frequentia, vt biduum triduumque aliqui expectare cogerentur; vbi tum aliqui post multorum annorum errorem à fide, primas confessiones fecerunt. Illud denique non prætereundū, per speciem spectandę comedię, Embricam venisse ex hæreticorum terris aliquos, vt Sacramenta vsurparent; & sanè per illos dies multi externi homines nostris confessi sunt.

COLLEGIUM A Q V I S G R A N E N S E .

EXPERTI non semel diuinum præsidium sumus; & quando pars Catholici exercitus ob solutionem dilatam duci rebellis, ciuitati huic ferum flammæque minata accessit, atque urbem terrore armatisque compleuit: & quando principis vicini suburbana spolians miles, pæne seditioni populari dedisset occasionem. In qua post occupatam curiã sermo fuit, mox in ædes nostras impetum factū iri. Adfuit hæc inter, diuina prouidentia, & consternationem à nostris excludendo, & citius opinionem discrimina auertendo. Varia etiam ratione Reuerendus admodum P. N. hic nostros recreauit, tum misso R. P. Visitatore, cuius monitis atque exemplis fructum insignem sunt consecuti: tum residentię huius in Collegiorum numerum euectio-

ne. Illum autem abeuntem, Magistratus parte
 præsidij sui militaris, ac ductore equite. fidei, ad-
 uersus pericula muniuit. Neque desideratus est
 fauor & auxilium aliorum. Nam Serenissimus E-
 lector Colonienſis, Monasterium quoddam
 sanctæ Crucis appellatum, habitatore vacuum,
 Apostolica autoritate, nostris applicauit. Illu-
 strissimus Dux Iuliæ difficultates nostras, centum
 quinquaginta dalerorum Imperialium elemoly-
 na subleuauit. Generosus Comes in Gronsfelde,
 prædicti Monasterij patronus, iure suo lubentif-
 ſime ceſſit, operamque in eo negotio promouen-
 do adiecit. Alij alijs beneficijs ſibi nostros deuinx-
 erunt: nonnulli ſacram ſuppelleſtilem auxerunt:
 multi ad domum noſtræ proximam coemendam,
 ſua ſtudia contulerunt. Nobilitas vicina frequens,
 noſtris potiffimum liberos credens ſuos, præcla-
 ram Societatis exiſtimationem auxit: ceteriſque
 exempla ſe præbuit imitandi. Vnde Diſcipulorum
 nûmerus intra breue tempus, non modicum au-
 ctus eſt; qui non ſemel ſui in literis progres-
 ſus ſpecimen dedit, affixis publice varijs generis
 verſibus & emblematis, ac dato in theatro popu-
 lis applaudentibus, cum ſtudia renouarentur, E-
 leazaro. Agnoſcit ciuitas, palamque fatetur,
 nunquam Remp. ſuam calamitates illas orbi no-
 ſtas, ſi ſcholis iam pridem apertis occuriſſet, paſ-
 ſuram fuiſſe. Pars diſcipulorum ſanctiſſimæ Dei-
 paræ Sodalitatem, pars Angelicam frequentat,
 inſigni emolumento. Magnam illi hæreticorum li-
 brorû vim (præſertim poſt Cyriacum, cuius memi-
 nit Sophronius à Sodalibus Deiparæ Virg. produ-
 ctum) noſtris tradidere. Ex hæreticis ipſis nonnulli
 ſuos filios nobis commiſerunt; quorum alij, parenti-
 bus

bus insciis, iam Sacramentum confessionis obtinent. Ad scholas nostras Patres Prædicatores, Augustiniani, Carmelitæ, & Regulares, ut vocant, Religiosos suos mittunt; ac religiosas hæc familias, ex discipulis nostris, hoc anno tres ingressi sunt: ad Societatem nostram admissus vnus. Ad castra sua, vnde abierant, monachi duo nostrorum hortatu redierunt. Cum publicæ quadraginta horarum preces in summa Aede hoc anno sæpius indictæ fuissent, egregia pietatis ac religionis documenta, ceteris eò loci scholares nostri præbuerunt. In parochia amplissima ciuitatis, ad quam numero magno omnis ætas munusculis piis allecta confluit, tantos quidam ætatis tenerrimæ fecerunt progressus, ut senioribus non semel rei nouitate attonitis, lacrymas expresserint. In his & liberi hæreticorum adrepere interdum solent: & acceptas ibi imagines sacras, occultissimis domi recessibus venerari. Ecclesia verò Beatissimæ Virginis superno potissimum loco, vbi munia nostri sua exercent, nunc à longè pluribus frequentatur: & omnibus quidem festiuitatibus, confitentium ac communicantium magna visitur multitudo. Fuit autem in quadragesima, cum impetratum à sanctissimo D. N. Iubilæum publicatum est, maxima; quo tempore, ut etiam alias, & in monasterio quodam nobilium Virginum, plures exceptæ confessiones. Ad ægros moribundosque interdum & nocturnum. Duo ægri vocibus gestibusque obsessis non absimiles, confessione facta, & precibus fuis, assumptaque sacri Agni effigie, restituti. Iisdem cereis Agnis terculamenta nocturna ab aliis exclusa. Quidam in summis conscientie angustiis subleuati. Elaboratum, ne hæreticis infirmum ac mori-

mori-

moribundum, recens ad Catholicam fidem conuerſum, ad ſuas iterum partes, quod ſerio moliebantur, reducendi locus eſſet. Publicè & priuatim aduerſus hæreſes diſputatum: pro reconciliacione diſſidentium ſudatum; & pax quidem inter aliquos conſtituta eſt. Ab hæreſi abſoluti nouem, multique ne peruerterentur, abſtracti: alij denique à periculofa ſectariorum familiaritate abducti. Itum ad carceres, & rei, capitis potiſſimum, adiuti: in eo diſcrimine, ad animam peccatorum ſordibus expiandam, ac perferenda æquis animis ſupplicia, eodem proſecuti ſumus. Horum in numero quidam inter Barauos, annis multis miles, tam fuit à Sacerdote noſtro in irio alienus, vt certam illi procuraturum ſe læſionem accedenti aſſeuerauerit: ac cautela adhibenda noſtrum monuit Præfectus vrbis. Ferus tamen ille animus adeo paullatim ſermonibus pijs eſt flexus, vt totius vitæ noxas poſtea eidem aperuerit ſacerdoti, & crurifragium fortiſſimè, mortemque ipſam, capitis abſciſſione, perſtulerit. Spiritualibus exercitijs domi noſtræ, Reuerendus admodum ac Nòbilis D. Regalis huius Eccleſiæ Decanus vacauit, mira ſua conſolatione, & fructu ingenti, qui ad plures emanat. Traduxerant alterius familiæ religioſi ordinem noſtrum tota Vrbe, & inuaſionis cuiuſdam ſui monaſterij patrandæ accuſarant. Superuenit eorum Generalis; quem accedens R. P. Rector noſter, rumoris eius falſo diſſeminati fecit certioſum, adeoque bonum permouit Patrem, vt & veniam à noſtro is, ſuo & ſuorum nomine petierit: & omnibus ſui ordinis hominibus conſitendi noſtris, vel exercitia ſpiritualia faciendi, conceſſerit facultatem.] Illuſtris & Generoſus Dominus Comes de
Grontz-

Grontzfeldt, ob coniugis obitum admodum afflic-
 ctus; ægerque, sacerdotem nostrum euocauit; &
 exomolegesi de omni vita ei facta, coram Aulicis
 suis tanto deuotionis sensu Catholica fidei edidit
 professionem, vt lacrymis vtrimque perfunderen-
 tur. Mox locum in Arce idoneum sacello deputa-
 uit; & sacrificium totis quinquaginta annis inde
 proscripsum, honorificè reuocatum est. Bibliotheca
 eiusdem ampla, hæreticis libris amotis, expur-
 gata: nonnulli à subditis oblatis libelli hæresibus
 contaminati, flammis traditi. Nunc totus est
 Generosus Comes in Presbytero pio quærendo,
 qui in ampla familia bene cœpta confirmet & am-
 plificet. Ibidem honestæ conditionis femina sa-
 cram synaxin, quâ annis viginti duobus neglexerat,
 piè salubriterque suscepit. Admiranda Generosus
 Comes pietatis exempla, tum suis, tum alijs ad se
 luctus causa confluentibus præbet; stupentibus ni-
 mirum tantam in viro tali mutationem, omnino
 speratur, eius sincera conuersione nostris parti-
 bus tantum emolumentum accessurum, quanto eius
 desiderium tulerunt boni omnes molestius.

R E S I D E N T I A

A L T E N E N S I S .

SPERAVERAMVS fundamenta operum Al-
 tenensium anno superiori satis feliciter iacta,
 hoc 1603. ad tectum fastigiumque perducenda.
 Verum placuit diuinæ providentiæ adhuc diutius
 acuire spes nostras per lenta incrementa. Inte-
 rim Nostri in eo toti fuerunt, vt concessum tem-
 pus cum fructu collocarent. Habuere conuiuas e-
 puli

puli Eucharistici se decem supra ducentos, tres etiam
 peruersè de Religione sentientes instruxere, vt
 damnatis suis opinionibus, iam sanam doctrinam
 tueantur. Difficile fuit tam paucos, è tanta erran-
 tium colluie, in his oris reducere. Tanta siquidem
 Hamburgum & Altena inter se, contrariè de Reli-
 gione opinantium, discordia colliduntur, vt quot
 domos, tot ferè hæreses reperias. Apparet id ma-
 ximè diebus Dominicis, quando tam varia cernun-
 tur examina sectarum, vltro citroque comean-
 tia, Hamburgum inter & Altenam, vt qui rei ig-
 narus in ea incidat, existimet nundinas Altenæ a-
 gi. Superant omnes numero Calvinistæ, qui super-
 iore anno è Belgio profugerunt: quicquid Fran-
 cia, aliæue Prouinciæ tanquam abortiuum proie-
 cerunt, id iis se sociat. Insidiantur & Catholicis, di-
 uersis machinis eorum constantiâ lacescentes, pau-
 periores muneribus, alios contumeliis & conuiciis.
 Dum iis sese in via adiungunt, ad factiosas concio-
 nes suas pergentes, sæpius accidit, vt cū simul gra-
 diuntur aliquosque, in eiusdem secum hæreos
 suspicionem trahant nostros apud ignotos; vnde
 & non tardè graue periculum quibusdam creatum.
 Cauerat Senatus Hamburgum. se uero decreto, ne
 quis synagogam Calvinistarum accederet, trans-
 gressoribus grauem multam pecuniariam, & exilium
 intentans. Verum illi spreto Senatu, confertim
 magis excurrunt, gladiis & sclopis instructi, mis-
 centque se Catholicis, quorum tres falso delati,
 quod conciones ipsorum frequentassent, sed tan-
 dem, post multas Lutherani Iudicis in Catholicam
 Religionem calumnias, absoluti sunt. Cœperat hic
 aperiri Caluini synagoga, anno superiore, magnis
 motibus, vix menses tres, quatuordecim fundarat
 pri-

primus illius doctor è Barania accersitus, cum statim sibi lupam aliquam quærit verus lupus, vt citius coactus fuerit solum vertere, violato iure hospitii, & in prægnata hospitis sui ancilla, & in vrbe violato toro alieno; bis adulter, Euangelii & matrimonii. Substituunt proinde illi alium compedibus constrictum, & insigni prole Euangelicè ornatum; cuius exordia etiam minus fausta cecidere: dum enim obit mensas suorum fratrum Hamburgi, incidit in præteruam Lutheranorum turbam, à qua cū satis diu vapulasset, parum absuit, quin in præterlabentem fluuium proiiceretur. Questus est de vi sibi illata; sed purgabat auctores facti pro concione Lutheranus præco; hoc dicto: Quid lupo inter oues? Neque tamèn sic compressus eius, sociorumque furor; sed potius irritatus, gliscit in dies magis magisque. Repetita quidem in ipsos decreta sapius à Senatu; verum calcant illi omnia, nixi multitudine satis ad seditionem concitandam prona. Verendū, vt demonem eiiciat. Plus sibi periculi à Societate metuunt; quam vident hic paulatim incrementa sumere, conueris que suis exercitiis magis inclarescere. Sub initium huius anni, hortus quæ Albim respicit, dilatatus, fortissimoque contra incurrentes fluctus sepimento munitus fuit. Incumbit tota machina triginta columnis quernis, quæ quatuordecim anchorarum, & plurimarum tabularum nexu colligata, & reciprocantis Oceani impetus frangunt; & ingestam arenarum, atque argillæ molem sustinent. Colligit eius ambitus in longitudine pedes centum tres; egrè admodum potuit inchoatum opus perfici, tot Aristarchos habuit, tonabat è suis acroderauneis vicinus rabula Lutheranus, bucco, fulmine diuerberans cunctas operas, quæ manu,

operi

operi promouendo adiuuarent, reos pronun-
 cians æterni supplicij, quod enersam dudum in
 hoc Septentrione Antichristi cathedram, non eru-
 bescerent iterum instaurare. Coibat & Senatus
 Hamburgensis, missisque duobus è suo corpore
 Senatoribus, qui fabricam inspicerent, conabatur
 eam retardare, lata etiam lege, ne quis Architecto-
 rum è ciuitate, eam deinceps contingeret, ne
 materialia vlla secundo flumine ciues adueherent.
 Sed & verè brutum fuit fulmen Prædicantis, & ir-
 rita lex Senatus; perstitere siquidem in susceptis
 semel laboribus Rustici, frendentes in auarum su-
 um Ecclesiasten, cui & præcipitium minitati sunt,
 ni sileret; negantes illam se Antichristi imaginem
 in Catholicorum pecunia deprehendisse. Et Ham-
 burgenses architecti cementarijque vltro se inges-
 serunt: nec defuere materialia, quæ abundè sup-
 peditauerunt ciues. Explicatè dein angustix Sacra-
 rij; annique Sæcularis gratia, singulari summi Pon-
 tificis benignitate, Catholicis horum locorum
 concessa, aliquot concionibus explicata fuit audi-
 toribus; ad quam promerendam tot confluxere, vt
 contracta adhuc nimis visa fuerit habitatio, etsi
 duplo magis laxata. Concio etiam parietibus hy-
 pocausi hucusque claudi solita, ex humili scamino
 in nobiliora rostra educta, & in superius oratori-
 um translata. Reddidit idem augustius corporum
 sanitas, quam inde duo retulere, aspersione aquæ
 lustralis, quâ cæcutientium oculorum caliginem
 depulerunt, & dæmonum petulantiam fregere,
 nocturnis spectris domos infestantiam, adhibita
 etiam imagine sacrae ceræ. Nobilitarunt non mi-
 nus illud Regum ac Principum legati, & nobiles
 aulici, qui in eo rei diuinæ interesse, & Sacramenta
 Pæni-

Pœnitentiæ, Corporisque Dominici percipere voluerunt. Ingredebatur Hamburgam magna pompa Sereniss. Rex Daniæ, Christianus quartus hoc nomine, quinto Kal. Nou. quem stipabant diuersi Duces ac Comites; aderant & Legati Serenissimi Regis Poloniæ, Archiducis Alberti, & Magni Ducis Moscouiæ, aliorumque Principum; cum iam post inaugurationem Regis, dato redditoque vtrimque iuramento, ciuitas vacaret ludis palestricis, & concertationibus equestribus; timebant nonnulli è Catholicis, ne extrema gaudij luctus occuparet, atque in domum nostram torrens aliquis persecutionis deriuaretur; quod facile fieri potuisset à tanta hominum multitudine, quam tam diuersi Duces secum traxerant; nisi frenum iniiecisset potens Deus, qui arena, re omnino infirmissima, magnam molem maris cohibet. Inuenti sunt in Aula Regis & nobiles, & musici, & satellites, quibus ædes nostra licet angusta, tam fuit angusta, vt illam superbis Daniæ ac Hamburgi delubris omnibus prætulerint, atque in ea præ gaudio lacrymas fuderint, dum, quod iam diu in Dania non licuisset, hic ipsis liceret, vt se læso numini per pœnitentiam, & sacram communionem reconciliarent. Erat inter ceteros vnus è stipatoribus Regis, qui cum in Moscouia periculoso correptus morbo, vitæ terminum sibi imminere suspicaretur, hoc vnum dolebat, quod sacerdote carebat, cui animæ vulnera aperiret. Cum hac cogitatione acrius premeretur, haurit vocem quasi hominis (Angeli boni credidero fuisse) auribus hæc verba sibi insusurrantis: Quod si vitam in melius mutare volueris, & præsentem liberaberis morbo, & sacerdotes tibi monstrauero. Altenæ propè Hamburgum

gum, quibus te sanandum listas, & quorum è manibus panem vitę percipias. Nec vanum susurrum fuisse euentus docuit, quando ei confitenti aures dedimus, & cœlesti cibo languentem pauimus. Accesserunt ad cetera ornamenta Sacrarij tapes apictus, quem pientissima matrona Leodij defuncta, testamento legauit, & organa affabrè facta, quæ dono missa Noriberga: altare item portatile Sancti Ansgarij, quod Reuerendus & Nobilis D. Afcanius ab Heimbach, Canonicus summe Edis Hildesienfis, è Collegiata Ecclesia Ramesto iam deserta erutum, Altenensi Residentiæ destinauit; vtpotè quæ in vestigia & functiones eiusdem S. Ansgarij subingressa, id reparare laboraret, quod ante annos penè octingentos ab ipso ædificatū, totum ferè euerterat Lutheranismus. Iuncta erat altari theca reliquiaria, quā ex vrbe miserat S. Ansgario Gregorius quartus anno octingentesimo secundo, quando Hamburgū constituit metropolim; omnibus nationibus barbaris sub Arcto positis: ei que primum præfecit Ansgarium eundem Archiepiscopum. Vt sus fuit altari, quotiescunq; per Daniam, Suetiā, & circumiacentes Prouincias ipsi discurrendum, Euangelique sementis faciendæ fuit. Temerarant illud hæretici effracto sigillo, & abrasis laminis argenteis. Delatū proinde Moguntiam, vbi ab Episcopo Reuerendissimo Domino Stephano Webero de integro consecratum. Non par fuit Hamburgensium studium, in conseruandis monumentis sui Apostoli. Extruxerant illi olim Maiotes ipsorum nobile templum, commodissimo ciuitatis loco ad portum; quod magna religione adire consueuerant, antequæ vela facerent, & Oceano se committerent. Iam verò multo tempore
inane

inane & vacuum relictum, non seruiabat, nisi re-
 condendis & afferendis mercatorum mercibus:
 Constantis est fama, tentasse quidem sapius Prædi-
 cantes in illo verba ad populum facere; semper
 tamen repulsos, iniecto nouo quodam terrore,
 quotiescunque suggestum conscenderint: idque
 accidisse duodecim tredecimue Ecclesiasticis ordi-
 ne. Videtur noluisse S. Ansgarius, vt templum sibi
 dicatum adulterina pollueretur doctrina, quæ re-
 pugnaret ei, quam ipse primus inuolisset Ham-
 burgo. Hoc anno itaque priuam illud funditus
 subruerunt, ne vlla omnino extaret vetusta Re-
 ligionis, cum primo fundatore, memoria: sed dif-
 ficile est contra stimulum calcitrare. Nos comi-
 um, quod euerto templo subrogatum, parum ab-
 fuit, quin vi temperatis luxuriam concederet, eos
 vinculis constrictum aegre adhuc perstat, vt dubi-
 am transeuntibus vltimè præbeat. Est plurimum tu-
 des in oculis, præbet quæ materiam variorum ser-
 monum, qui antiquitatis non nihil studiosiores, si-
 nistrè satis de euctis omnibus, eadem in ip-
 sis imprecantes, quæ primis tributoribus Ham-
 burgi contigisse præmulgatum, quorum familias
 omnes vel extinxit, vel ad tantam redactæ sunt
 inopiam & infamiam, vt obscure prorsus inpedi-
 iaceant. Maiori honore affecere S. Catherina Be-
 dem, quam noua turri exornarunt, cuius pmo
 incluserunt infamem Concordiæ librum, cum in-
 sana sua Vbiquitate. Accessit hoc anno ad vsitata
 exercitia nostra, puerorum in humaniore literatura
 institutio, ex singulari R. P. N. erga hanc notam
 Indiam affectu. Cogebarur principio Sacelli par-
 tem ijs attribueret, vbi formarentur; nunc verò
 excitata noua domo, in nouas scholas eos transtu-

O o limus,

mus, tantumque hoc semestri profecerunt in vtraque lingua, vt apti sint ad Dialogos & ludos publicè dandos. Produximus illos his festis genthliacis Christi Saluatoris in scenam, vbi tam bellè egère Pastores Bethlehemiticos, vt omnes quotquot spectarunt, mirati fuerint, dexteritatem in ætate tam tenera; maximus enim natu non excedit septimum annum; repetita actio etiam tertio, plurimos semper attraxit ex vrbe, & Altena spectatores; non desinunt vrgerè, vt & quartò resumatur, maiorè ij, qui ab alijs eam commendari audiunt. Speramus indè haud exiguum fructum & incrementa Scholæ nostræ. Neque misericordiæ opera neglecta; præstita illa defunctis, quos ob religionem, Aduersarij à suis cæmiterijs arcebant, quorum alter infans, quem sacerdos noster non ita pridem in ciuitate baptizarat: alter erat mercator, qui è Suecia Embdam cogitans, inter Lubecam & Hamburgum apoplexia correptus, cū diuinaret, sibi extremum diem imminere, nil aliud clamabat in hospitij, ad que adferebatur, quam Altenam, eiusque sacerdotes, apud quos vitam ponere veller. Delatus itaque ad nos, cum præ angustia loci commodè ipsum habere non possemus, transtulimus in hospitium, non longè à domo nostra, vbi Sacramentis Catholicè munitus, piè animam Creatori reddidit. Cadauer, quia reiciebat vicinus pagi Minister hæreticus, noctu tumulatum in nostro cæmiterio hortensi. Prodibant in funus discipuli nostri cum sua hospita, & tres è vicinis Lutheranis, qui & operam suam in sepultura commodabant. Non fuit irremuneratum abire charitatis opus misericors Deus, excitauit viros misericordiæ, qui nobis benignè fecerunt crebris cleemosynis.

Scriptit

Scriptit exasse hæredes mille Dalerorū Reuerendus D. Laurentius Neibar, Canonicus Lubecensis; quorum censam annum pendet Catholicus mercator Hamburgi degens. Auxere alii Bibliothecam variis operibus, D. Chrysostomi, Basilij magni, Cypriani, Maldonati, Krantzij, Pierij, aliorumque authorum. Vidit etiam hoc anno primum Visitatorem hæc Residencia R. P. Alberum, qui particeps etiam nobiscum factus alicuius vexationis ab hæretico illatæ, quando sub vesperam Hamburgo domum rediens cum socio sacerdote, viæ declinavit ictum cultri ab impio intentati.

R E S I D E N S I A E R F O R D I A N A.

FRUCTUM, quem benignus Deus nostris dedit laboribus, compendio referam. Malè parata scœnore usurario, legitimè restituta: Animis disidentibus concordia suasa & persuasa, venia vtrinque petita & data. In fide vacillantes confirmati: Matrimonia cum hæreticis contrahenda, impedita: mos templis sacrisque abstinendi, in viduatis quibusdam & domi desidentibus sublatus, frequentique Sacramentorum vsu emendatus. Cibo cœlesti apud nos hoc anno, plures trecentis quadringentisue, quàm superioribus, refecti; eius rei causa etiam aliunde ad nos, ex locis hæreticis confluxerunt non pauci, latenter Catholici. Parentum in nos, nostrumque ordinem ardens odium, prolium apud nos hausta pietas extinxit. Erat, quæ diuinæ gratiæ aliquamdiu resistens, nouo quodam modo monita se agnouit. Nam corpori Dominico

communicaturæ, cum particula, quasi linguam re-
 fugeret, ex ore excidisset, caelestem admonitio-
 nem interpretans, casum vertit ad salutem. Ad
 Ecclesię Romanę gremium rediere septemdecim,
 in quibus Virginis cuiusdam constantia enituit
 singularis. Erat illa annorum duodeviginti, honesti
 cuiusdam famulatio dedita, & Orthodoxo-
 rum sermonum perstudiosa. Venit ergo aliorum
 ductu ad nostros, veritatem puritatemque Catho-
 licę doctrinę audit & amplectitur, ipsoque Cir-
 cumcisionis Christi festo, Lutherana deserta per-
 fidia, nouę vitę fecit initia. Fama mutatę religio-
 nis cum ad parentes perlata esset, ita homines hæ-
 reticę institutos excitauit, vt itinere duorum milia-
 rium ad Urbem aduolarint, filiamque repertam,
 vinculis, verbis, verberibusque affatim multarint;
 neque sic stetit furor & amentia: ad iudices etiam
 à fide Catholica alienissimos pertractam, pessimo-
 rum facinorum ream fecerunt: cumquę suę puri-
 tatis conscia, rationem sui consilij dare vellet, ne-
 quicquam audita, lumbifragio diuturnęque fami
 adiudicata. Parentum ergo manibus abducta, per
 publicas Urbis plateas, clamosa destinatione & in-
 digna querimonia raptata, cui cuidam asseruanda
 traditur, donec pluribus restibus coemptis, vincia-
 tur arctius, & in patriam deducatur securius. Ab-
 euntibus ea propter parentibus, filia funium no-
 dos dentibus soluit, fugit, & inter Orthodoxos,
 frustra sursum deorsumq; quærentibus aliis, rece-
 ptum & latibulū inuenit, nunc, pulchro pro Chri-
 sti fide defuncta certamine, gaudet, diesque suos in
 coetu Religiosarum Virginum obire præoptat. Non
 integris mille passibus à nobis agreste sacellum est,
 annua peregrinatione olim celebre, ab hæresi in-
 fecta

fecta vix vnum. Reuocata ea processio hoc anno ab hominibus omnis ordinis & sexus quam plurimis; quos inter & Senatores, & Patricij non pauci, viri Ecclesiastici præcipui. Rhedis senis subinde, & pluribus vecti, quorum pedes non assueti labori. Equidem iucundum & visu, & auditu, Catholici nostri gregis partem aliquam, latina germanicaque carmina, per agros & vias, ritu veteri, decantare; sacris nos, & concionibus operabamur. Catholicorum animi excitati, & audaciores facti, vt spes non minima affulgeat, accessionis & populi, & pietatis.

P R O V I N C I A

B E L G I C A.

NUMERAT hæc Prouincia Socios quingentos & sexaginta quinque, è quibus Sacerdotes ducentos & sexaginta quinque, Coadiutores temporales centum quadraginta quatuor, reliquos vero studijs destinatos; omnes in viginti sedes distributos; Collegia duodeuiginti, domum Probationis vnã, Residentias duas; quibus etiam accedit vna Missio. In Collegio Louaniensi quinquaginta; in Collegio Tornacensi cum domo probationis tres supra centum; in Audomatenſi quinque & triginta; decem in Seminario Anglicano; In Collegio Duacensi septem & triginta; In Antuerpiensi tres supra triginta; vnus & quadraginta in Leodiensi; in Traiectensi decem & octo; plures duo in Brugensi; In Iprensi nouenos denos; In

O o ;

Corra-